

Pavao Ritter Vitezović

Odiŕjenje sigetsko

SADRŽAJ

POSVETA	3
K ČTAVCU	7
ODILJENJA SIGETSKOGA DIL PRVI	9
ODILJENJA SIGETSKOGA DIL DRUGI	22
ODILJENJA SIGETSKOGA DIL TRETI	42
ODILJENJA SIGETSKOGA DIL ČETRTI	51
PREDGOVOR DRUGOM IZDANJU	64
RJEČNIK	66

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

ILLUSTRISSIMO DOMINO
DOMINO COMITI
ADAMO

perpetuo a ZRIN, Szaladiensis et Simigiensis comitatum supremo Comiti, praesidii
Legrad ac insulae Murakez supremo et haereditar. Capitaneo, S. C. Rq. M. Consiliario,
camerario et agazonum regalium per Ungariam Magistro etc.

Domino Domino
patrono
gratiosissimo

PAVLUS RITTER S. P.
et felicitatem

Ante unum ingressus famae palatia lustrum
Illyrici heroas visere quaero soli.

Fortia ibi pendent DEBELYAKI scuta NOVAKI
Et vix Herculea clava ferenda manu.

SKANDERBEGUS ibi diversa insignia gestat,
Signaque KRALYEVICH, signa KOBILICH habet.

Milleque praeclari heroes, qui fortibus actis
Nomen et aeternum promerere decus.

Splendida magnanimus quos inter ZRINIUS arma
Ille Sigettani roboris Hector habet.

Quem gladiis labaris et palmis que tot onustum
Heroes reliqui et saecula cuncta stupent.

Vidi illam faciem, quam lamentabile bellum
Urbis ab excidio sub pia busta tulit.

Hanc mea versiculo descripsit Musa Croato,
Ad sacraque imposuit funebre busta melos.

Cui tamen has, tanto spectabam tempore, possem
Primitias fructus jure dicare mei,

Nominis haeredem, tandem, et virtutis avitae,
TE grata ad patrias fata tulere plagas.

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

Haec, TE concernens, justum modulata dolorem,
Aequo sacratum jure Camoena TIBI.

Accipe eam gracili, COMES illustrissime, vultu,
Atque meae signo pro pietatis habe.

Forte brevi celebrem lecturus tempore Musam,
Per ventura tuam quae colat aeva Domum.

Lincie 5. Maji 1684.

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

[PRESVIJETLOM GOSPODINU
GOSPODINU ADAMU
KNEZU

vjekovečnom od ZRINA, vrhovnom knezu područjâ Szalada i Sümega, vrhovnom i nasljednom kapetanu tvrde Legrada i Međimurja, Njegova Carskog i Kraljevskog Veličanstva savjetniku, komorniku i predstojniku kraljevskih konjušnika po Ugarskoj itd.

Gospodinu Gospodinu
zaštitniku
premilostivom

PAVAO RITTER POZDRAV
i sreću

Stupivši prije jednog petoljeća u palaču slave, nastojim promotriti junake ilirske zemlje.

Tu vise snažni štitovi NOVAKA DEBELJAKA i buzdovan koji bi i Herkulova ruka jedva nosila.

Tu SKENDERBEG nosi različite bojne znakove i znakove KRALJEVIĆ, znakove KOBILIĆ drži.

I tisuću preslavnih junaka koji hrabrim djelima zaslužiše ime i vječnu diku.

A među njima sjajno oružje drži srčani ZRINSKI, onaj Hektor sigetske snage.

Njemu, toliko opterećenu mačevima, bojnim zastavama i pobjednim znacima, dive se ostali junaci i sva stoljeća.

Vidjeh onaj lik koji je žalosni rat nakon propasti grada odnio u sveti grob.

Njega je moja Muza opisala hrvatskim stihom, i posmrtna pjesma podigla mu sveti grobni spomenik.

Ako bih i mogao njemu - toliko ga vremena promatrah - s pravom posvetiti prvine svoga pjesničkog ploda,

ipak je TEBE, kao baštinika imena i djedovske vrline, milostiva sudbina nanijela u očinske strane.

TEBE uključujući, ova je Kamena, zapjevavši istinsku bol, s jednakim pravom posvećena TEBI.

Primi je, PRESVIJETLI KNEŽE, milostiva lica i zadrži je kao znak moje odanosti.

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

Ustjednut ćeš možda nakratko osluhnuti svečanu pjesmu, koja bi da za iduće
vijeke počasti tvoj Dom.

U Linzu, 5. svibnja 1684.

Preveo Vladimir Vratović]

K ČTAVCU

Znam, dragi prijatelju, da kod mnogih dilo ovo prijetno, a kod mnogih pogovoreno bude, videći da nigdor još takovih knjig ne spravi koje bi ali hvaljene ali kuđene od svih bile. Ništarnemanje niti se ja na jedno zanašajući niti drugoga bojeći, pisam ovu Odiljenja sigetskoga, koju pred petima leti spravih, na svitlo dati odlučih, kako i učinih, najveće toga radi da slavni hrvatski jezik naš u tuliko pozabljenje ne dohodi da skoro vikovični (na jedno rečenje) domoroci materinskim jezikom dobro općiti i svaku rič pravim nje imenom spovidati ne mogu. U čemu ne drugo nego veliko stranskih narodov u ove orsage nastanjenje i mladencev naših iz tuđe zemlje dohodećih iskazanje kriviti moram. Jere otuda ne već knez (comes) nego grof (Graff), ne žilj (lilium) nego liliom, ne trg (forum) nego pijac (piazza), ne gospodičić (domicellus) nego kišur obiknuli smo govoriti. Kakoti nam se i neznano čini sada udes (fatum), brina (taedium), pir (nuptiae), bedeni (moenia), lužanj (narcissus), bunar (puteus), ad (infernus), sika (scopulus), cić (ob), klikuvati (ululare) i mnogo drugih, što i meni i svakojemu koji slovinskoga jezika obilnost promisliti more teško zvoni, jere

Človik najdičnije svoju halju nosi,
a šta doma nije, to se vani prosi.

Zato, prijatelju moj, kada u knjižicah ovih riči morebit nikoje čtal budeš koje nisi lahko čul, ne reci: nî hrvatska ali slovinska rič. Kakoti i od pisma gdi najdeš *f* misto *fz*, *c* misto *cz*, *3* misto *sh*, meni se je tako polag stanovitih uzrokov bolje pisati vidilo. Od česa svega, to jest i načina za dobro pisati i od nauka za pravo govoriti, u Početku i Temeljih jezika slovinskoga obilnije naskorom kazati hoću, a na ovo sada kratkimi rišmami završujem:

Znam da pisam knjige moje
mnogim hoće draga biti,
a pod nebom ne znam gdo je
kî svim more ugoditi.

Razuman će promišljati,
ako najde kû nesliku,
da stvoritelj nî dal znati
sve jednomu Bog človiku.

Il me hvali lud il kudi,
sve jednako skoro hajem:
dobrim jezik zal ne udi,
kômu uzrok tu ne dajem.

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

Rad bih da ju pak v ljubavi
drži, komu jest na volju;
za koga nî, da ostavi
ter učini sebi bolju.

Druga tri dila, koja još nesvršena zaostahu, u kratko vreme na svitlo dati hoću. Zbogom.

ODILJENJA SIGETSKOGA DIL PRVI

SIGET HRVATSKIM GOSPOJAM

5 Gospoje hrabrene i hrvatske vile,
 kê ste radi mene mnogu skrb imile,
 nit ste se brinile pomoć mi poslati
 od turačke sile za moć me zdržati,
10 dojdohu vam brati i vojni i sini,
 s njimi vitez zlati ban Mikula Zrini,
 da ovoj zidini sigetskoj pomogu,
 na koju car čini zvrvit silu mnogu.
 U njih i u Bogu ufanje mi biše,
15 i oni, što mogu, to se ne kratiše,
 svaku skrb imiše kako me sahrane:
 straže razlučiše vokol na sve strane,
 oružja i hrane donesoše dosti
 ter viteški brane sigetske tvrdosti,
20 s kršćanske dragosti većkrat se pobiše
 i turske zmožnosti mnogo oboriše.
 Lahkoće već više nî se moglo dati
 neg kû mi doniše ljubljani Hrvati.
 Bog vam stokrat plati ove prijaznosti,
25 kê Siget da svrati nigdar nima dosti.
 Al znam da dragosti svoje jur želite
 i ove kasnosti za čudo držite.
 Pače i dvojite: Što to mora biti?
 U šest nedilj (mnite) mogli b' se vratiti.
30 Zač se jur poditi ne mogu natrage,
 hiže pohoditi i ukripit drage?
 Zač jur turske age i paše bogate
 u svoje orsage za robje ne prate?
 Koji kot u svate veselo hodiše,
 za dom al za brate gdi se s Turci biše;

za sužnje vodiše turske ljude glavne
i ime dobiše od vojnice davne,
vire Krsta slavne vazdar buduć štiti
i glave pripravne rad svojih umriti!
35 Sriću mi j' tužiti pred nebom i svitom
kâ me naružiti hoti s mojim cvitom,
da moram svim litom na spomen ostati
pedepsan srditom rukom ljute rati
i v bidu jukati prez utihe svake,
40 s plačem prilivati potoke i mlake,
trudit čvrste šake bijuć prsi ove
ter bižat od zrake kud me tuga zove.
Sve mi srce plove u gorkoj žuhkosti,
a u srcu rove crv pun čemernosti.
45 Takve j' okornosti mâ srića nemila
k mojoj boliznosti vičnoj doprinila.
Ah, da me nî htela prvo u prah dati,
nego je činila v s cvit za me stati!
Ne b' mi tugovati ovulika sila
50 nit se ujidati v m rad svoga mila.
Tako je hotila mâ srića imiti
kâ mi se pustila nije odoliti,
hteći se sciniti i v miru i v rati
da se nije smiti na nju zanašati.
55 Koji vojuvati s nje ufanjem hodi,
nigda obogati, nigda se oškodi.
Što jednuč dovodi, to drugoč odvađa,
gdi se lani rodi, letos se odrađa;
sestra ju sprovađa Nestalka na desno,
60 na livo Nenađa v željenje telesno.
Ona je u tesno i Siget grad zbila,
ona vam uresno ruho pogrubila.
Kâ se j' to zgodila jadona srića rati,
znam da bi hotila, tužna vilo, znati.
65 Strah me j' povidati i ne morem zreći
nit morem mučati u ognju ležeći.
Reć ću, prem bojeći, jer gdi me strah steže,
ondi me dil veći verna ljubav veže.
Svi ti mrtvi leže vitezi hrabri -
70 joh tebi i teže, joh i teže meni!
Svi su pobijeni od meča turskoga,
žrtva učinjeni za dom i za Boga.
Nisam se sâm toga nadal v soj priliki
nit sam vladao koga zmed vaših vojniki.
75 Svaki je to k diki svojoj držal biti
da može s krvniki poboja imiti;
svak je želil piti one turske krvi,
s Turčinom pobiti svak se j' želil prvi.
Jer pokle ta zvrvi k meni družba mila,

80 da me ne razmrvi otomanska sila,
 mnoga trudna dila i harce hrabrene
 već puti stvorila jest zaradi mene;
 vridne i poštene skaza prijaznosti
 na priliku stene v kršćanskoj stalnosti;
85 nit silne zmožnosti turske naših straše
 iz ove vernosti s kôm se obećaše,
 nit jih s dari znaše obrnut na stranu,
 koje ponuđaše junakom i banu.
 Dvakrat sunce svanu i mrkla noć biše
90 da se komaj k stanu Turci razrediše.
 Tulike zvrviše na ov mal grad sile,
 da svit rvat htiše, svit bi prevratile,
 a kê su branile ovo grada krilo,
 teško j' družbe mile tri tisuće bilo.
95 Čudo se j' činilo turačkoga jada:
 od pušak grmilo kot da nebo pada;
 strah sprida i zada, zemljom se trese grad.
 Mnjah, propadu sada i zidi i čeljad,
 ter htijah veće rad da me mogu zdati,
100 a oni više tad v životu ostati.
 Ali glave dati prvo odlučiše
 nego grad pušćati jedan od njih htiše.
 I da prem jur biše v obrambi zdvojeno,
 naši se pobiše većeokrat pošteno,
105 srce im hrabreno straha ne prijima
 nit oko zapreno od praha i dima.
 Jedna j' volja svima, ni caru ni paši
 da se ugnut nima, herkaju se naši.
 Mene Turčin straši da mu nî načina,
110 a moji i vaši strašiju Turčina.
 Al sve v ć zidina slabija postaje
 i jaka družina od broja ostaje;
 sve mi veće daje zlo zal rok trpiti,
 nî moć napast kâ je nad manom sciniti.
115 Ne stajem se biti braneć med zidinom,
 pače i van iti na špot turskim sinom;
 al sve većom brinom zaostajat valja,
 koja me s tvrđinom do zemlje obalja.
 Nadah se od kralja da mi pomoć pride,
120 kâ, ako se spravlja, neka već ne ide.
 V dobi mu ne pride glas moje nevolje,
 a Turci naslide da se ban zakolje.
 Mislím što bi bolje za pomoć činiti:
 tursko je sve polje, nî kud van iziti;
125 a duglje trpiti v gradu nam nî moći,
 nigdor v težoj biti ne more tesnoći.
 Zidoše po noći dva silna vojvode
 da mogu v Beč poći kazat ove zgode;

130 kroz tabor prohode, drugud moći nije,
 ter još Turkom škode hrabrene delije.
Srce mi se smije: ovi te probiti
 i dojt obilnije s kraljem govoriti.
Al ne hti pustiti nesrića nazloba
 nit meni prostiti, videć me jur roba,
135 neg viteza oba hoti mi zatrti,
 da prispiva doba k žuhkoj mojoj smrti.
Turci kako hrti od svih stran optiču,
 a ban se li vrti braneć tomu biću,
 al sve v ć izmiću od obrambe moje,
140 sve se v ć primiću i u grad nastoje.
Deh, na svitu što je veće nesrićnije,
 je li srce koje pod nebom tužnije?
More li ružnije ranit srića koja
 nego mene bije i rani me moja?
145 Srid ostra me boja gorko čini stati,
 ufanja mi svoja od svakude krati.
Od nikud imati pomoći ne mogu,
 v ruke se je dati i smrti i Bogu.
I smrt mrzlu nogu svak čas bliže meće,
150 kû mi v ovom slogu srića prostit neće;
Ljuto s manom kreće, ne da mira znati,
 mora srce vreće čemerom imati.
Još da se car vrati, sam poče suditi,
 i smrt jur na vrati Sigetu pustiti
155 ne hteć već gubiti ni on svojih žitka,
 v reziku mutiti cić mala dobitka.
Al mi srića britka ispit nî prostila
 žuhkoga napitka kôga j' natočila,
 gdî mi nî hotila pokoja pušćati
160 kôga mi je sila turska htela dati.
V ovoj dugoj rati ban u skrbi biše,
 ne moguć ostati od dva, tri dni više.
Da Turci pobiše jur do malih naše,
 a da nas izviše silnim ognjem straše;
165 da jur razrvaše najjače tvrdine
 i blizu nagnaše da ih grad ne mine, -
na ove načine ban upisa lista,
 da jur Siget gine, obznani doista.
Golubica čista od mladih uzeta
170 iz Kaniže mista da s tim listom leta.
Iz grada zide ta i dobro j' letala,
 al je srića kleta jastreba poslala,
s kîm ju je zagnala v carev šator iti
 kadi je morala tajnost otvoriti.
175 S tim se je vratiti caru zabranila,
 neg Siget dobiti mâ srića nemila.
Cara je zbudila da Siget nastori,

da j' doba dospila u kôj se razori;
da bije, da mori, da se jošće trudi
180 kako grad izgori i u gradu ljudi.
Tad s ognjem car žudi rasutak meni dat,
sa svimi me udi trude se Turci žgat.
I ban posljednji rat privolji stvoriti,
pod meč se rađi dat nego izgoriti.
185 I svi tomu priti vitezi željahu,
za veru umriti i za dom veljahu.
Prošćenje mi dahu umrit za me hteći,
da na to pristahu, plakah govoreći,
nek se pogodeći s Turci v sili ovoj
190 mene njim pusteći sahrane život svoj.
Ali razgovor moj uslišat ne htihu,
na posljednji poboj svi se otputihu.
Sva uda umrihu od straha u meni
kad z grada stupihu vitezi hrabrieni.
195 Žitka svoga ceni pridavaju dosti
petkrat zaminjeni srid turske zmožnosti,
al kot srid jakosti valovita mora
gineju hrabrosti hrvatskoga zbora,
jer Turci kot gora sa svih stran su jaki,
200 strile lete zgora kot krupi z oblaki.
Padaju junaki i obramba moja,
tresu mene traki ledenoga znoja.
Još nî Turkom broja, a naših je malo
što je od razboja po većkrat ostalo.
205 Oh, da se raspalo nî al zišlo z mene
al tvrđe postalo moje srce stene,
kad vaše ljubljene sinke, diku moju,
viteze hrabrene razgljedah po boju!
Poklam se k pokoju trudni Turci daše
210 po ovom razboju, kôga obdržaše,
i Ala zazvaše oni turski sini
i stane obraše v sigetskoj zidini.
Odidoh k družini po krvavom polju
da s kîmi načini dam jim misal bolju.
215 Al najdoh nevolju, zle tuge takoje,
kê me ljuto kolju ća do duše moje
kad mi mrtvi stoje svi vitezi mili
i polje su svoje grobje učinili.
V ovoj smrtnoj sili (ah meni potriban!)
220 med turskimi tili leži hrvatski ban,
za me smrti pridan, za me umrit voli,
vične slave vridan, a ja vične boli.
I vitez kî koli dojde k ovom boju
pod Sigetom proli rumenu krv svoju!
225 Zvana v nepokoju prez grobja ležiju
i na žalost tvoju vičnim sankom spiju.

Znimat Turci smiju z mrtvih lipe sprave,
oružje loviju i halje gizdave
230 ter se u njih slave, a leže mi nagi
prez perja zvrh trave sokolovi dragi.
Turskoj se nesnagi sva vrata otpiru,
staze se i tragi kršćanom zapiru.
Glavare obiru Turci za Siget svoj,
naši nisu v miru ni po smrti svojoj,
235 Turci miran pokoj u Sigetu stânē,
a lete na zbor moj i orli i vrane,
ptice mi ih rane (ah na oči moje!)
i zviri ž njih hrane gladno grlo svoje.
Turci se ne boje već u gradu bana,
240 gdi pokojno stoje kot srid svoga stana.
Jur vam je saznana ljuta srića moja
i rana vam dana v srce puno znoja.
Kâ je svrha boja, kê boja nevolje?
Druga sam ja Troja i Muhačko polje.
245 Glase od njih bolje rad bih bil pisati,
al zla srića volje dobre ne hti dati.
Za 'vo tugovati vi hoćete milo,
što vam se j' u rati sigetskoj zgodilo.
Ne mogahu, vilo, od vas zet prošćenje,
250 kot bi dužno bilo na 'vo odiljenje,
nego obvršenje na me to zručiše
kad se na borenje zadnje otputiše.
Duh priporučiše Bogu, zemlji tilo,
ter slovo želiše ovo, slavna vilo:
255 prose sinki milo, svak od majke svoje,
prošćenje za dilo od zamire koje,
jer svršihu boje na kêmi dospiše,
pak se u pokoje vikvične diliše.
Lipo vam hvališe za skrb, trud i pote
260 koje učiniše njim vaše dobrote;
v nebu oni hote pak za vas moliti
blažene lipote kê će Bog platiti.
Htihu vas prositi neka ne bolite,
da je svim umriti, na pamet primite.
265 Ni človik ni dite smrti vteć ne more
da ga prem sve šćite vode, ognji, gore.
Smrti se pokore poglavniki svita,
svakim ona more, s nijednim ne pita.
Prez molbe i mita i prez straha takoj
270 svakoga v grob zmita, svaki je dužan njoj:
il je mir il je boj, ta ne staje biti,
ter se nije smrtnoj strili moći skriti.
Vazdar zna prispiti i svagdi dostane,
gdi se mniš hraniti, tu mnogi ostane.
275 Na koga se gane, predobi človika,

i komu dâ rane, nî mu ranom lika.
Pod nje vlasti dika i jakost opada,
od vika do vika smrt na svitu vlada.
Prosti od nje jada vaši sinki mili
280 nit su biti tada mogli nit hotili,
kôj su razumili da uteć ne mogu,
život su pustili, a dušice Bogu,
pri kom drže mnogu diku i poštenje,
za vaše sad mogu molit ukripljenje.
285 Uzimlje prošćenje drug od drugarice
na 'vo dosvršenje žitka i vojnice.
Zgubiše glavice, nete se vratiti,
prez vaše tužice što ne more biti.
Po meni javiti v m su se hotili,
290 s kîmi su živiti do groba želili,
da b' slovo imili ako su v naglosti
gdagod zagrišili ljubljenoj dužnosti.
Neka svaka prosti svomu, to prosihu,
a zamer i zlosti oni svim prostihu.
295 Vâm priporučihu drobnu dicu svoju
kû zgojit želihi po ovomu boju.
Jer Bog njih k pokoju po 'voj mojoj rati
gdi anjeli poju hotil je pozvati,
zato tugovati nemoj, slavna vilo,
300 ovdî njim ostati suđeno je bilo.
Koje godar tilo na 'vom svitu hodi,
il knjasto il cilo, smrt na svoj cilj vodi.
Zna človik gdi rodi njega mila mati,
al gdi ga smrt zgodi, to ne more znati.
305 Navlastito rati koji god naslide,
v rezik im se j' dati, smrt nablizu vide.
U tuge i bide ne daj srce tvoje,
slavna, kâ njim pride, i sveta smrt to je.
Trudne ove boje viteški dospíše,
310 da ih v s svit poje vikom, zadobiše.
Dušice spasiše, a umrlo tilo
zemljici pustiše da se je vratilo,
kô bi tako bilo moralo v prah iti,
jer se smrti, vilo, nî moć zatajiti.
315 Bog ih čini priti da u raju stoje,
za Boga umriti i za dom slavno je.
Oni dahu svoje to dično borenje,
trud i smrt takoje Bogu na poštenje.
Uzimlju prošćenje i od sestric brati
320 na skradnje borenje ove teške rati,
s kîmi se zastati v ć skupa ne mogu,
to im srića skrati po smrtnom razlogu.
A v m sriću mnogu srdašcem želihi
kad se s dušom k Bogu od tila dilihu.

325 Lipo vam hvalihu za 'ne ljubeznosti
kê prot njim nosihu sestrinske dragosti,
za kê prijaznosti ne mogu vratiti
nit mogu zadosti hvale poručiti,
jer duglje živiti srića nî im dala
330 na svoj cilj prispiti gda je svih pozvala.
Budi Bogu hvala, a njim pokoj lipi,
koga j' odibrala njim večnost, ne hipi.
A vas mi ukripi Bog nebeske sile
i žalost odlipi v kû padoste mile.
335 Većkrat su gubile sestre brace svoje
koje su ljubile, o lipote moje,
i još su pokoje mogle zadobiti,
jer što suđeno je, ono mora biti.
Nemojte tužiti za njih više reda
340 nit lišca ružiti gdi se mita ne da,
k smrti kâ sve žeda, k njoj svaka stvar živa
kašnje ali vreda, li jednuč dospiva.
Ova bojzljiva smrt moje žuhkine,
gdi rad Boga biva i rad domovine,
345 vične im je cine dala i poštenje
nebeske visine i za smrt življenje.
Uzimplje prošćenje svaki ljub od svoje
na 'vo razdiljenje, gospodične moje,
pokle trudne boje za Siget stvoriše
350 i slavnu takoje za me smrt podniše.
A v m mi zabiše ranu v srce vruće,
kû ljutu odviše zličit nî moguće,
da ste tugujuće š njimi se rastale,
zakon neznaduće udove postale.
355 Ljubav ste imale i drage ljubiste,
ali mi spoznale dan radosti niste.
Drage pogubiste v ovoj rati mojoj,
k meni ih pustiste, a k nesrići svojoj:
na postelji mrzloj kû im Turci daše,
360 ah, prez vas mi na njoj uvike zaspāše.
Znam da obećaše skoro se vratiti
i veru vam daše s vami vikom biti,
kî to učiniti željahu takoje
i v m pohvaliti zadržanje svoje.
365 Kako grad na boje opseđen ležaše,
od kê strane moje carov šator staše;
otkud grad rvaše s brunčeniimi lavi,
kako se držaše Embrulah gizdavi;
kadi konak stavi vojvoda Deliman
370 i u mnogoj slavi Amirašen iman;
gdi se Selim sultan - carov sin, držaše
i carov zet Rustan spod Hama ležaše;
kuda ziti znaše s Hrvati slavni ban,

375 gdi pobjo činjaše Del' Vid i Demirhan;
kuliko koji dan Turak pogubiše,
kî bî Turčin vridan, kuliko svih biše,
kako dosvršiše te sigetske rate, -
svak povidat htiše gdi se k v m povrate.
Al gdi mnidu da te Turke obladati,
380 tu Turci Hrvate činihu ostati.
Život uživati Bog človiu poda,
al do kîh dob, znati to mu Bog ne doda.
Mladosti nit roda ljuta smrt ne gleda,
vrh kriposti ploda takoj nima reda.
385 Umolit se ne da, za hvalu ne mari,
pred silom ne preda nit se tiši s dari.
Njoj kralji i cari pod oblast dohode
i sve žive stvari, zrak, zemlja i vode.
Vaše plačem škode dokle živem koli
390 i nesrićne zgode k vašoj britkoj boli.
Padoše vam doli, na črnoj zemljici
leže mi vam goli dragi ljubovnici,
a moji vojnici, kî su me branili,
vridni poglavnici da bi svita bili.
395 Oni su vas hteli na smrti prositi,
kê vam dahu mili prstene nositi,
da b' vam mogli biti pod spomenom vičnim
gda smrt hti skratiti k zakonom pravičnim,
koje vi daste njim za vere znamenje,
400 Turci šalju svojim bulam na poštenje.
Na ražalošćenje znam da će vam biti
to tužno prošćenje i plakat činiti:
s dragim se diliti bolest je velika,
srdašće zgubiti jedna je prilika.
405 Al vam ne znam lika boli udiliti,
božje moći dika hoće vas kripiti.
Svakomu umriti jednuč suđeno je,
nigdor ne mre biti prost od smrti svoje.
Htihu odgnat boje, moju zlu namiru,
410 da s vami pokoje pak imaju v miru:
dospih ja sinžiru turačke težine,
umriše za viru oni domovine.
Bog im poda cine v nebu i poštenje
za sve trudne čine i za smrt življenje.
415 Uzimlju prošćenje oci od dičice,
na 'vo dosvršenje sigetske vojnice,
lijući niz lice grozne suze jada
da im sirotice ostajete sada.
Ova je navada i sriće i smrti,
420 od kîh jedna vlada, druga mora trti.
Na kolu se vrti, nit je stanovita,
sada zlim naprti, sad dobro podmita;

koga se nahita smrt, toga i zgodi,
i svakoga pita kî se na svit rodi.
425 Rat mâ k vašoj škodi i k žalosti pride,
ah, ovi obodi i m srce vride!
Gdi oci ne vide drobnu dicu mili,
i vi za 've zide oce ste zgubili,
430 kî bi vas gojili na noge i lita,
držanja učili vridno poglavita.
Dico plemenita, prosim, ne tužite,
v m srića još svita, neg majkam služite
tere se učite otac vaših slide
i vi se kažite domovini zide.
435 Bog i sveti vide da nisam rad tomu,
ali tako ide prava ljubav k domu.
Bog v kraljestvu svomu poda njim življenje,
a v m daj k ovomu željno ukripljenje.
Uzimlju prošćenje od rodbine svoje
440 na 'vo odiljenje, od sused takoje.
Dovršihu boje kod tamna Sigeta
ter mi mrtvi stoje odsad na sva leta.
Božja milost sveta njim večni poda raj,
a vas do diteta u zdravju obdržaj
445 i blagoslov vam daj sveti, sriću i mir
koji s vami ostaj i sigdar i sigdir.
Ja dospih u sinžir od dragih razdiljen,
naslidnik turskih vir, ah, ljuto prisiljen,
klikujem rascviljen vojstva odiljenje,
450 od ognja razbiljen uzimljuć prošćenje,
al na dosvršenje i Siget sam svoje
žuhko otpušćenje mora zet takoje,
tužne vile moje, ah, do groba svoga
za viteze svoje kod rasutja moga.
455 Nazloba vičnoga ja se od vas bojim,
od ognja turskoga premda v prahu stojim.
U Bogu ne dvojim, ako me prem bije,
jeda tugam mojim još sunce prosije.
Nigdor se ne smije zvrh svoje nevolje,
460 i kî bolest krije, ta ne čini bolje.
Nî to z moje volje, da j' prem radi mene:
to i mene kolje, gospoje hlabrene!
Mnogič cvit uvene prvo neg dozrije,
i litnje sunčene svitlosti tma krije.
465 Siget suze lije u nevolji svojoj,
vila prsi bije za ljubljenim, o joj!
Neg s Bogom u tvojoj hiži, majko mila,
prez sinka tužno stoj koga si rodila,
za njim bud' ronila suze prez pristanka,
470 zmija ga j' ujila kod mojega stanka.
Ni noći ni danka neću ja pustiti

od toga rastanka spomen ne imiti.
I kî bude iti putnik mimo mene,
š njim ću govoriti od rati hrabrene.
475 V m srdašce vene, a meni svi udi:
vrh trave črljene leže naši ljudi,
države zvezdene kojim stanje budi.

BAN SINU

Jurju, dite moje, vidiš da kot mravi
od svih stran nastoje turski na nas lavi,
480 da Siget dobavi car, njihov poglavnik,
ali da ga spravi i na prah i na nik,
koga veran vojnik ja kralju i Bogu
prez krvi toj uvik psini dat ne mogu.
Zato zabav mnogu, zato strašne boje
485 i smrtnu nalogu nose nam takoje.
S tim Bog, kot pravo je, ah, za mnoge zloće
nas, stvorenje svoje, pedepsati hoće,
otkud neg teškoće moramo se nadat,
jer naše slaboće sila će obladat;
490 gdi j' verno triba stat i srcem napriti,
Bogu se v ruke dat, jer nam je umriti.
Navike živiti ovdí se ne može,
zemlja mora biti z kosti, z mesa, z kože.
U nebu nam rože vikovične cvatu,
495 kê ćeš nam dat, Bože, po ovomu ratu.
Tu već ni brat bratu ne more dat lika,
sila k malom jatú vrvi, ah, velika!
Sve se za vojnika to hoće zaditi:
smrti je prilika, i k njoj je dospiti.
500 Zato se dili ti, sinu moj ljubljani,
pusti oca bđiti, a ti mi ne veni.
Vikni jesu meni i trudi i rati
i udi učeni ranam i ne spati.
Ako i ostati ovdí meni bude,
505 s tim ću dokončati mnoge stare trude.
Evo starost ude skoro mi prosiže,
a pak starci lúdē, koji smrti biže,
jere u nje mriže svakomu je pasti,
zgrabi ga srid hiže i najveće vlasti.
510 Ti mi jošće rasti v kripostjah i liti,
ti ćeš mi još k časti domovine biti.
Domu je služiti i prud mnogih gljedat
ter na volju iti mladom srcu ne dat.
Turske krvi žedat junačka je slika
515 i srcem ne predat gdi j' boja prilika.
Al nijedna dika nî ginut prez zroka,
hranit je človika do drugoga roka.

Tebe moga oka moram sahraniti,
ti ćeš sablja boka domovine biti.
520 Bogu ćeš služiti i bojat se njega,
vazdar ga imiti v dnu srca tvojega,
ufanje v kojega čvrsto ćeš ravnati,
njega za svojega vojvodu držati.
525 Učit ćeš se znati svakojoj kriposti
i za viru stati prez svake dvojnosti,
krajichojoj složnosti pazi skrbežljivo
i svakoj dužnosti kraljevoj marljivo.
Gljej mnoge pomnjivo od drugih prilike,
sve čini skoznivo rad Boga i dike.
530 Poštuj tvoje slike, a starije časti,
dobre sve kulike ljubi, manje vlasti.
U prijazni rasti, vridnim dobro stvori,
ne daj se napasti da t' srce obori.
Srcem se pokori ponizenim Bogu,
535 a uho otvori svakomu ubogu,
po dobrom razlogu svakoja čineći,
stavljaj, sinko, nogu Boga se bojeći.
Bog, ovo gljedeći, neće te zabiti,
neg darov del veći hoće t' udiliti.
540 Ja ću ti pustiti imanje sve moje,
kô u trudnih liti krvjom spravljeno je,
nadajuć se, to je, da naslidnik očin
ravnati ćeš tvoje čine na njegov čin,
da tebe i Turčin i kršćan gljedeći
545 »Pravi je ovo sin banov!« može reći.
A ja, otpusteći život sega svita
i v nebu živeći, kô mi Bog obita
i kadi nam kita cvate v rajskoj slavi
i Bog dušam svita vernim u ljubavi,
550 da te ne ostavi, hoću ga moliti,
neg milost postavi kâ će s tobom biti.
Sada imaš iti poglavniku momu,
poklon učiniti gospodinu tvomu.
555 Pokljekni k ovomu s kolini obima
prosec da t' u svomu milosrđu ima,
ter da vred svojima n m slugam provide
da z ovoga dima dalje čad ne pride,
jer zmožni car ide i jur blizu grada,
da se skoro vide, turska sila pada.
560 Hodi s Bogom sada u imanje tvoje
rad kôga naslada tvê majke gospoje.
Prijatelje moje i znance pozdravi
koji nose svoje prot meni ljubavi,
neka oni zdravi brane domovinu,
565 jer smrt mene spravi pod ovu zidinu.
Zbogom, dragi sinu, nî čas govorenju,

triba je družinu herkati k borenju:
stat ćemo se, scinu, u rajskom življenju.

SIN BANU

570 Nemoj, gospodine, sina rastavljati,
ove ću težine s tobom odbavljati.
Imaš koga slati u kraljeve dvore
koji bolje znati one pute more.
Nemoj mi pokore takove činiti
po kôj sin ne more tvoj naslidnik biti.
575 Ja li ću se skriti bižeći priliku,
a otac pobiti i umrit za diku?
Kômu bi vojniku bil tvoj sin spodobljen?
Lipše bi uviku da bi bil nerođen.
580 Volim bit rob vođen po turskih pazari
neg sramotno plođen po naših kotari.
Da ima sve stvari i svega zadosti
kî za glas ne mari, vik žive v tamnosti.
Akoprem jakosti doba mi još ne da,
al mi nisu kosti ni srce iz leda,
585 i mê srce žeda one turske krvi,
ne zadnjega reda, neg stat gdi su prvi.
Umrit je: smrt vrvi, nî joj se moć branit,
prvo, potle, crvi s telom te se hranit.
Komu ću se shranit od tvoje dragosti?
590 Majku neće ranit s tim veće tužnosti,
a mojoj dužnosti kod oca umriti
vični glas dičnosti potom će iziti.
Ne samo trpiti s tobom ću žeđu, glad,
ali se pobiti da sam prem slab i mlad,
595 dapače ću i rad od meča turskoga
umrit za ovi grad polag oca moga.
Ne siluj me toga, oče moj, činiti,
ako ć' sina tvoga tvojim tragom iti.
Smrti se sakriti nî moći človiku,
600 a svakom dobiti smrćom nî moć diku,
nit je grob vojniku svakomu u boju:
neg ovu priliku daj na želju moju
slidit mi veliku ljubav i smrt tvoju.

SVRHA DILA PRVOGA.

ODILJENJA SIGETSKOGA DIL DRUGI

BAN KRALJU

Kralju, kruno sveta, svita gospodine,
evo od Sigeta najkašnje novine.
Nakratko me čine jur krvjom pisati,
pera i črnine nî časa iskati.
5 To za zlo imati nećeš vernom slugi
znaduć posluvati da moram u tugi.
Pisma uzrok drugi nî mi, gospodine,
neg vernosti dugi pisat ti mê čine.
10 Dal si mi tvrdine sigetske čuvati
i šereg družine viteške ravnati,
što ti nazad dati pravično bih dužan
i račun kazati kako si uslužan.
Al ne ču što tužan grad s nami trpljaše
kad ga oboružan car glavom rvaše!
15 Što tvoj šereg znaše bit za bolje gradu,
ono sve činjaše, kot nebesa znadu.
U turskomu jadu zdržasmo vernosti,
da prez nas ne padu sigetske tvrdosti.
20 Ali tužni gosti sigetskim domarom,
utuhle hrabrosti sigetskim čuvarom!
Akoprem nad carom mrtvim čelo zdvignu,
al nad svojim kvarom nisko glavu prignu.
Dosta dosad stignu i blaga i slave,
al mu sada zbignu sve iz ruk i z glave.
25 Sigetske države Turci zadobiše,
a građane prave, tvê sluge, pobiše.
Za pomoć slat više nemoj se skrbiti,
udes tako htiše Sigetom imiti.
30 Nit se za nj tužiti nemoj, kralju mili,
niti nas tužiti da smo ga pustili:

Turci su platili samim carom njega,
krvi odvratili za oprati svega.
A mi grada tvêga, kot rekoh, branismo
i z mita kojega dali da ga nismo,
35 zato odlučismo znamenje pustiti,
kako ti služismo, vred ćeš glas imiti.
Malo već brojiti morem družbe moje,
još se na boj iti i ovi ne boje.
Ali da opstoje, nî misli ni moći,
40 svaki čeka svoje smrti u kratkoći;
živ dočekat noći nijedan ne more,
neg se nada poći u nebeske dvore.
Najkašnjim se bore tvoje sluge bojom,
tvoju svitlost dvore i krvčicom svojom:
45 s družinom mi tvojom zadnja ura bije,
nad glavom se mojom turska sablja vije.
Isusa vapije koji godar pada:
»A sve toga prije ne daj Turkom grada!«
Al red sada, sada i mene poziva,
50 odsprida i zada jur me krv poliva.
Tvoj sluga dospiva s žitkom govorenje,
nisko poniziva zimljući prošćenje,
proseć oskrbljenje orsaga imati
za ovo morenjenje dalje ne pušćati.
55 Mi ćemo ostati biljig pod Sigetom,
da nije prez rati došal k mahometom,
a Bog nam se stati daj u raju svetom.

KRALJ BANU

Verni moj hrabri kneže, dragi bane,
viteže venčeni, šćite moje strane!
60 Ljuto ti me rane glasi smrti tvoje
kê su ti zadane rad zidine moje.
Učiniš boje strašne s poganini,
pusti tilo svoje pri istoj zidini,
kû bi turski sini neka uživali,
65 listor tebe, Zrini, da bi mi pušćali.
Ne bi meni dali tulike gorkosti,
gdi bi mi ostali vitezi vernosti.
Lahko bih tvrdosti sigetske pozabil,
po tvojoj hrabrosti za kê bih spet rabil,
70 neg da te je zgrabil na smrt rok čestiti,
koji kaže da s' bil vitez poglaviti.
Drugače stvoriti ne hti srce vruće,
za tursku krv piti od mlada kipuće.
To je tvoje kuće žalost kruto dična,
75 kû zreć nî moguće, i slava vikvična.
Hektoru prilična hoti tvâ smrt biti,

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

80 kod Boga pravična svoj će dar imiti.
Da ti pomoć priti ne činih u ti kraj
za moć te kripiti, zgovorena imaj,
jer prvo glas, to znaj, da mi došal nije
nego slišah vapaj: Siget grad turski je! -
i da tebe prije, bane, smrt nemila
ter tvoje delije s tobom umorila.
85 Viteška si dila pokazal hrabrosti
i kê nî prosila zaveza dužnosti.
Rad ove vernosti sina ću t' ljubiti
i u prijaznosti svu hižu imiti.
Ime ću dičiti tvoje misto mita,
koje će ti cviti vikom zvrhu svita.
90 Glasa plemenita dosta ti j' na vike,
a v nebu ti j' kita zaslužene dike:
vernost poglavita te ima prilike.

BAN ORSAGU

95 Gospodo i knezi hrvatske države,
glavari, vitezi i razumne glave!
Čuli ste zabave u skrbi i strahu
koji vaše lave Sigetom rvahu,
gdi vam se držahu čvrsto polag mene,
stvari ne puščahu nijedne hrabrene.
Al nî misli cene već za trude naše,
100 jur su dovedene koncu skrbi vaše.
Nego kê vas straše sile i bič ljuti,
sriće mi ne daše koncu dosegnuti.
Vred ćete glas čuti, ne na vašu volju,
što se v gradu smuti i v sigetskom polju.
105 Stvar ne pišem bolju u hipu ovomu:
Turci nas jur kolju na putu smrtnomu.
Ovo jur i k momu tilu smrt dospiva,
v harcu me ovomu zadnja krv poliva.
Turčin grad dobiva, ja padam s mojimi,
110 telo zemlja biva, a Bog dušu primi.
Vi pak tamo svi mi zbogom mi ostajte,
srićami dobrimi kotare ravnajte,
spomen z nas imajte u svetom moljenju
ter prošćenje dajte k ovom razdiljenju.
115 Zbogom na svršenju života i rati:
Bog k ovom trpljenju nemoj vas pušćati,
daj nam se v življenju nebeskom zastati.

ORSAG BANU

Bane, naša diko, naš viteški bane,
čusmo tvê veliko borenje i rane
120 i smrti kê brane vratit ti se k svojim
v ove tvoje strane i vitezom tvojim.
V s u tugi stojim iz ove prilike,
plačem zbranim mojim nesriće tulike.
Jauču vladike i kî dom braniše
125 da se od njih dike tako rastaniše.
To Bog tako htiše, ljubezan i vira,
drug, komu drag biše, za druga umira.
Ako se prem zbira s tim n m v ć rezika,
nišnemanje zvara s tim hrvatska dika.
130 Jakoga vojnika hrabrosti si spunil,
od vika do vika slavom si se krunil.
Misec si oskrunil i zvrnul tako je
da j' kruto pobrunil od svitlosti svoje,
gdi si biti boje s onim se podstupil
135 kî v s svit skoro je pod svoj strah sakupil,
kî j' na zemlju stupil kot ropče bojeću
da nî sablju stupil ni Leksander veću.
Na tvojemu pleću podnesal si mnoga,
Herkula nevmreću čast vika ovoga.
140 Mi, tebe i tvoga žalujući zbora
od briga murskoga ća do sinja mora,
molimo ti dvora rajskoga svitline
i pomoć odzgora zvrh tvoje družine.
145 Trud tvoj, gospodine naš hrvatski bane,
navik mnoge cine v spomenu ostane,
pisme ti se čine na sve svita strane.

BAN SIGETU

Moj Sigete mili, jur sad zbogom budi,
suprot turskoj sili dalje se ne trudi,
150 jer veće ne prudi u tebi nam stati,
meč i oganj udi i življenje krati.
K Bogu se obrati, već nî u nas vlasti,
smrt nam je na vrati, samim je opasti,
pustit je napasti gdi se ne da zmoći,
ni jelvi izrasti srid ognja nî moći.
155 Čim smo te pomoći mogli, a ne htili
prvo večne noći da bi učinili?
Jer smo odlučili pod tobom ostati
kî smo te ljubili vazdar kako brati.
Neka budeš znati kô nam je hotenje
160 za moć ti zdržati nigdašnje poštenje.
Ni smrtno borenje nećemo pušćati,

neg za te življenje kako braća dati;
al srića imati zaminu tu neće,
neg u ovoj rati oba na tla meće.
165 Neka, neka kreće, neka na tla hiti,
malo će mi veće s tim tuge zabiti,
samo žalostiti u tomu me čini
da mi obraniti Sigeta moći nî.
Da se turski sini po takovoj sili
170 u ovoj tvrđini budeju dičili;
kî smo to branili, doč'kat ne želimo,
umrit v ovoj sili prvo svi velimo.
Vrime ide mimo, nî nam već pokoja,
Turčin ulist simo na svak put nastoja.
175 Zbogom, željo moja, Sigete hrabreni,
ta nesrića tvoja na žalost je meni;
ali po vrimeni, slideć prem Turčine,
z mene se spomeni i z moje družine,
180 ter neka ti brine srce ne dohita,
jer ovako gine čast ovoga svita.
Već nimamo mita rad tvoga pokoja,
vernost nam kralj pita, i ona je tvoja.
Ovo lice boja čuti će nam trude
dokle u nas koja kaplja krvi bude.
185 Pustit ćemo ude za te stanovito,
i škode i prude svršit ovo lito.
Tilo truda sito izlahka umira,
a Bog nam za mito nebesa otpira:
Bogu duh, zemlji to tilo, kralju vira.

SIGET BANU

190 Kud ćeš se diliti, viteški bane moj?
Komu ćeš pustiti nesrićni Siget tvoj?
Ja li ću po tvojoj smrti sam ostati
i neviri ovoj moje ključe dati?
To li ćeš pušćati, gospodine mili,
195 Sigetom vladati kljetoj turskoj sili?
Zato li se b li jeste dosle trudno,
to li ste cinili meni biti prudno?
Ta mi glavu čudno dugovanja trude:
jedno kad je udno, da sve udno bude?
200 Nač jur biše trude tulike činiti
ako imah sude turskim robom biti?
Zdavna me pustiti mogoste pod cara,
sebe sahraniti i nadat se dara,
neg doč'kat da zgara Siget, pak umriti.
205 Kuliko će kvara s tim orsagu priti!
Al vidim da nîti srića tu potrebu
čineć duhe iti z pakla da me grebu.

Ja li ti k pogrebu kamen donest imam?
Ni v zemlji ni v nebu već ufanja nimam.
210 Z pameti se snimam, ime zaboravil,
tuliko tug primam kê mi j' car postavil.
Kralj me je ostavil, oglušã se mati,
ti si se otpravil smrćom šetovati.
215 Držim da jur znati i Bog za me neće
gda me se v toj rati sve dobro odmeće.
Zdvojeno je veće u opstanku momu!
Ludo se gdo meće suprot roku svomu.
Nutì, suprot komu vojuvah mnogo lit,
sad se moram tomu i klanjat i molit!
220 V meni se oholit moram dat krvniku,
moj dobar glas prolit i slavu i diku!
Spodoban ćloviku i ja moram biti
i sriće priliku za udes imiti.
Sile odoliti ne morem takmene
225 nit vas sahraniti nit veće vi mene:
mene v sinžir rene ova turska sila,
desnice hrabrene vas je v tesno zbila.
Neg, mâ diko mila, moj bane čestiti,
nemoj odvrć dila kô ću te moliti:
230 kad ti more biti, hti (za mnogih bolje)
sebe oprostiti i družbu z nevolje
da vas ne zakolje kã mene zatira
i zjednaća v polje ova turska vira.
Daj me jur sad z mira, jur sam na niš spravljen
235 jer tako sinžira ne morem bit zbavljen.
Malo će car slavljèn s ovim prahom biti,
a orsag ostavljen za te će tužiti.
Nemoj zlo trpiti dvoje, gospodine,
nemoj se gubiti jur kad Siget gine.
240 Nî tulike cine Siget ni vridnosti
da za nj ban primine i take hrabrosti:
daj me mogućnosti pod oblast jur ovoj,
neka tebi prosti i družini tvojoj.
Još ćeš se po svojoj mudrosti truditi
245 da bude skoro tvoj Siget moral biti.
Nemoj zlo trpiti polag zla još gore
kô se izličiti nigdar već ne more.
Ne daj mi, moj bore, gljedat tvoga groba,
nit da te obore ova moja globa;
250 neg ako i roba jaki me car prime
al me turska zloba poruši sasvime,
rad bih dugo vrime da budete zdravi
na preslavno ime slovinskoj državi.
Zato se pripravi k miru pristupiti
255 tere ne ostavi v s orsag tužiti.
Nemoj žalostiti gospoj lipe broje

kê k meni pustiti smihu drage svoje;
zbog nevolje moje š njimi ginut nemoj,
smiluj se vrh tvoje i tulikih gospoj.
260 Ne shajaj na poboj već, moj slavni bane,
nego sili ovoj pusti moje strane.
Vidiš moje rane, vidiš me v prah iti,
daj me pod pogane, tebi te prostiti.
Zgovoren ćeš biti u Boga i kralja:
265 gdi je zlo trpiti, manje obrat valja.
Siget ti zahvalja za ljubav tuliku,
ter gdi se obalja (prosi) biž priliku
na vrimena dalja da pronašaš diku.

BAN JUNAKOM

Braćo draga moja, moji sinki mili,
270 kî do svrhe boja s manom jeste bdili,
znano ste činili u mistu ovomu
da ste verni bili Bogu, kralju, domu.
Ostaviste v tomu dobar glas posvude
k spomenuću svomu dokle ljudi bude.
275 Vi ste mnoge trude s manom učinili,
većkrat harce hude s Turci obvršili,
većkrat ste razbili krvoloke naše,
na smrt dovodili i bege i paše;
Turci robje vaše većekrat su bili,
280 krajine poznaše koju ste krv lili.
Naše smo slidili starije u dilu,
mnogič odolili s malim mnogu silu.
Sad vidite k tilu kâ nam smrt pripire,
užga građu bilu, zide nam podire.
285 Bog ove namire čini na nas iti
hteći u nas vire tvrdost razumiti
bi l' vridni živiti š njim v njegovoj diki;
dosad nas trpiti hti v ovoj priliki.
Al već za grih niki na nas srdit nije,
290 trud v ovih reziki za pokoru prije.
Skradnji dan nam sije življenja ovoga,
gdi nas srića bije srid ognja gorkoga.
Od svega nas svoga odbijene daje,
neg sam nam vrh toga meč i duh ostaje.
295 Zato prosim da je svaki toga htenja
da sada nastaje rad svoga poštenja,
da prva činjenja hrabrenosti svoje
k svrhi pomrsenja svoga se ne boje;
promisleć takoje da v ć neg odniti
300 ovdí nam dano je pošteno umriti.
Tu j' nam odsuditi potriiba rok htíla
v kôm čini svršiti naša trudna dila.

Dakle, braćo mila, s voljama složimo
ter, kad je ta sila, dičnije zberimo:
305 v ognju ne gorimo, v ropstvo nî se dati,
slavni boj stvorimo v ovoj zadnjoj rati!
Misal je imati na Boga i diku,
veru j' obdržati svomu poglavniku
za ljubav veliku drage domovine
310 imijuć priliku skazati se sine.
Pridih naših čine viteške stvorimo,
kako godar mine, s Turci se borimo,
junački umrimo dosvršivši žitak,
krvav njim pustimo i tužan dobitak.
315 Neka ov dospitak n m slove posvuda
i v nebu napitak dobimo vrh truda.
Činili ste čuda, čuda ste trpili,
susedastvu pruda trudno ste služili.
Još, vitezi mili, mal čas ov strpite
320 i u skradnjoj sili hrabrost pokažite,
trudan duh pustite z trudna tila iti,
vernost obdržite, kû će Bog platiti.
Kako već umriti lipše junak more
nego kad ga šćiti i sablje obore?
325 Nisu to pokore, neg sriće kê daše
da ljudi govore od vridnosti vaše.
Skrbi jur pristaše, pokoja čas pride,
s ovim se do naše slave putem ide.
Pustimo zavide i svakoj zameri,
330 ovdî na obide, a v nebo k večeri.
Sada v jednoj veri, v jednoj prijaznosti
pokaž'mo toj smeri kršćanske stalnosti.
Misal v poniznosti vrzimo u Boga
ter boja trudnosti svršimo ovoga.
335 Ja zmed vas jednoga neću zapustiti,
neg kot brata svoga svakoga zminiti.
Nit želim živiti nakon vas niti ću,
prvi hoću iti skusit ovu sriću.
Zbogom, Alapiću, zbogom, svi ostali,
340 brate i ditiću veliki i mali!
Odsvud oganj palî, nî mista vojniku:
kî smo dično stali, padimo za diku.
Umrit je človiku! Viteški umrimo
ter svitu priliku vernosti pustimo!
345 Dobar obdržimo sebi i domu glas:
kralju se vkažimo verne i u ov čas,
Bogu duh vratimo kî je umrl za nas.

JUNACI BANU

Bane gospodine, evo tvoje sluge
s tobom se ne brine od nijedne tuge.
350 Nakon sebe ruge ne žele pustiti,
nego slave drúge smrti učiniti.
S tobom boja biti, kako dosle bismo,
s tobom krv proliti čvrsto odlučismo;
neg što pregrišismo u našoj dužnosti,
355 prosit te hotismo da nam milo prosti.
Naše ti vernosti pod zapovid stoje
pod kôm se jakosti nijedne ne boje.
Ziti na poboje i u njih opasti
srce gotovo je kot na pirne slasti:
360 venci nam se goje posrid rajske vlasti.

SIGET BANU I VOJNIKOM

Viteški moj bane, koga slavno dilo
na sve svita strane jur se j' rastočilo,
komu j' sigdar bilo skrbljivo hotenje
da b' se raširilo kršćansko poštenje,
365 kralju poklonjenje da bi v s svit hranil,
mir i pomnoženje svojih rasprostranil;
kî si vazdar branil susedstvo kot dom svoj,
pri kralju nastanil i Bogu najam tvoj.
I vi s banom takoj vitezi čestiti
370 kî dojdoste na boj za Siget braniti,
ne hteć se skratiti na tulike trude,
mučno izmoriti te hrabrene ude,
pače da vam bude spomen vikom cviti,
srca vas to nude smrćom završiti.
375 Mogah općutiti ljubeznivu volju
s kôm moju odbiti željaste nevolju,
da veću ni bolju rad zdržanja moga
pomoć imat v polju ne mogah zvan Boga.
Vi ste kot za svoga brata za me stali,
380 ni truda smrtnoga niste se vgibali.
I sebe bi dali (kot hoće to biti,
ali k vašoj hvali) na smrt umoriti.
Neg kad na to priti srića je gonila
da mora otprii Siget turska sila,
385 nek plače mâ vila sigetske zidine,
othitivši krila i ruha svitline,
ter tamne pećine neka za stan prime
i u njih žuhkine trpi na sve vrime;
neka prvo ime, diku i hrabrosti
390 pozabi joj time u večnoj gorkosti.
Za te prijaznosti i čin poglaviti

ne morem vam dosti vikom zahvaliti.
V ć mi učiniti nego sebi htiste,
sebe zapustiti, a mene braniste!
395 Veće učiniste za doma poštenje
neg ikad želiste za svoje življenje;
na smrtno borenje prî volite iti
neg v meni stvorenje tursko potrpiti.
400 Nis' moguć hvaliti toj ljubavi dosti,
a manje platiti tulike vridnosti.
To su prijaznosti, to su slavni čini,
to kralju vernosti, ljubav domovini,
kê sam Bog visini v rajskoj nadiljuje,
jer v s svit dosti nî da ih isplaćuje.
405 Tako se putuje v nebesku državu
da vičnom venčuje javorikom glavu.
Tako vojnik slavu za sobom ostavlja,
duši svojoj pravu bašćinu dobavlja,
410 ter tako ponavlja i življenje svoje
gdi već ne zabavlja smrt niti zlo koje.
Zasluzeno to je v m, družino mila,
za 've teške boje, za 'va trudna dila.
Lipa vam se j' zvila v nebu javorika
i kita procvila i nevmrla dika.
415 Svakoga jezika pisam zaslužiste,
nebeskih vojnika u broj se združiste.
Žuhku čašu piste s krsta mučeniki,
život dosvršiste k poštenju i diki.
420 Slavni se vojniki svuda ćete zvati,
v nebu po svih viki s Bogom kraljuvati.
Mogu li se dati veće tuge koje
neg su v ovoj rati ove tuge moje,
gdi gledam sve svoje najednuč zgibati,
s blagom krv takoje dragu prolivati!
425 Bože obilati, u kômu sva stoje,
molim, htij poslati k njim anjele tvoje
koji mi na svoje njih primeju ruke,
odnesu v pokoje z ove trudne muke.
Nuti turske buke kâ na naših ide
430 noseć kopja, luke, puške, sablje, žide!
Veće se ne vide Hrvati hrabreni,
smrt turskom naslide silom pokriveni.
Jaoh, jaoh meni, kê gledam žuhkine!
I srce uveni kad sve dobro gine!
435 Zbogom, gospodine bane, zbogom, brati!
To je domovine ljubav obdržati,
to je pokazati prave vire zlamen:
Bog vam hoće dati pokoj večni, amen.
Srce se obrati mē v drivo i kamen!

SIGET KRALJU

440 Još sad, kruno sveta, prilika j' pisati,
stvari od Sigeta na znanje ti dati.
Neka bude znati veličanstvo tvoje
da dospihu rati pod Sigetom boje,
ali to prez moje nesriće ne htihu:
445 kljukujem za svoje od kîh me odbihu.
Dugo me branihu hrvatske hrabrosti,
ali odolihu turačke zmožnosti!
Učinihu dosti polag bana svoga
na tvojoj vernosti za dom i za Boga,
450 od meča turskoga da svi prî umriše
neg Sigeta tvoga Turčinu pustiše.
Turci posvojiše Siget tvrdo misto,
al ti ga platiše obilno zaisto:
iz kosti bi čisto tulik grad zgradili
455 kê su pod njim listo ovi put pustili.
Množina je sili i srića ne mala
v ovih mučnih dili turskoj pomagala,
al da j' prem puščala i Siget dobiti,
nî od smrti znala cara obraniti.
460 Zato se tužiti, preslavni kralju moj,
ni v srce primiti tešku volju nemoj
pokralj i šereg tvoj da slavno pomriše;
vernosti hrabrenoj raj plaću dobiše.
Za pomoć slat više skrbiti se nemoj.
465 Turci grad dobiše i drže kako svoj.
Nek te sveti sliše i njih dadu pokoj.

KRALJ SIGETU

Tvoj list na veliko prijeh žalošćenje,
v kôm prosiš, mâ diko, od mene prošćenje;
470 čuh tvoje borenje hrabreno zadosti,
za opstat hotenje u mojoj vernosti.
Bog im grihe prosti, kî htihu skratiti,
da tvojoj trudnosti nis' mogal prispiti.
Žal mi j' i žal biti hoće mi do groba
da moraš služiti Turčinu za roba,
475 da je tako doba nesrićna hotila,
tebe s banom oba meni izronila.
Al je božja sila nezrečene moći,
kâ će moja dila kršćanska pomoći.
Još će kî lav doći od moga kolina
480 koji hoće zmoći i prognat Turčina,
a ti gospodina prvoga spoznati
i božjega sina križ sveti štovati.
Žalujem te rati i tvoje zgubljenje,

485 v misli ću imati vitezov trpljenje,
kojim Bog htij dati nebesko življenje.

SIGET RIMSKOJ CRIKVI

Rimska crikvo sveta, čista viro Krsta,
na kû od diteta bî skrb moja čvrsta,
došla je zla vrsta tužnih rokov mojih
da ginem od prsta zmed prstenov tvojih.
490 Postah pogreb svojih, zgubih cvit orsaga,
svega se odsvojih i mila i draga.
Krvavoga traga znamenje pustiše,
kî se zavolj blaga ove špilje biše.
495 Glave pogubiše hrabreni Hrvati
koji me braniše, mogu reć, kot brati.
Turčin se jur s vrati mojimi zapira,
turčit i držati svoj zakon me tira,
strašće sâm obira i stavlja glavare,
crkve mi podira i božje oltare,
500 ždriba se na zare za blago crikveno,
za ime ne mare Krsta božanstveno.
Jur je dovršeno vrime sriće moje,
ime pomršeno od skupščine tvoje.
Htil bih ti v ć svoje nevolje kazati,
505 kê pretrpih boje, kê pretrpih rati!
Al mi pomoć dati već ne moreš, vidim,
božji bič spoznati moram, - što se stidim?
Nego dušu vridim gdi moje proganjam,
napasnike slidim, v tminu se nastanjam,
510 misecu se klanjam iz prave svitlosti,
na kê se naslanjam, same su bludnosti.
Križ prave svetosti, put spasenja moga
u ovoj tamnosti tare moja noga.
Od Isusa Boga i Duha presveta
515 i od pape tvoga vira mi je zeta.
Što ću zvrhu toga neg plakat sva leta!

SIGET ZVRHU SAMOGA SEBE

Jur dima magline vetri razagnaše,
nebeske vedrine jur se pokazaše;
jur vike pristaše i gromi ognjeni,
520 mir junaci daše i sebi i meni.
V tugi se ne leni, Sigete, nit predaj,
nego na bedeni stani ter pogledaj
jeda j' ban al jeda j' sultan tvoja glava,
ter mu se v ruke daj kî se god nazava.
525 Ajmeh, viro prava, ajmeh, Krsta ime,

nač time odzava nesmiljeno vrime!
Odiljen sasvime od tvoje ljubavi,
turačkoga brime ropstva Siget bavi.
Ah, na što me spravi ovo leto hudo,
530 kakovo mi stavi na trudni vrat rudo!
Veće se je ludo gradom ozivati
i vojništva čudo nigdašnje spivati.
Suze prolivati vrime je dospilo
ter se odivati u crno odilo,
535 svakoj stvari milo živućoj kazati
kô je završilo zlo sigetske rati.
Nî se zanašati vazdar na jačine,
zanati će stati, vlast pred silom gine.
Nut kako tvrdine moje omehčaše
540 i na što visine mē slave opaše:
Turci otpušćaše berege i vode,
zide razmetaše; kud hote, tud hode;
predobitja gode veselo vršiju,
a moji vojvode u kalu ležiju,
545 glave im stojiju uokolo mene,
al mi se ne smiju kolcem nabodene.
Tako cviče vene junačke lipote,
tako se hrabrene desnice lahkote.
Ali Bog njim pote u nebu splaćuje,
550 a ove strahote v orsag napuščuje
da ga pedepsuje gdi sve veće vidi
da v grihu praznuje i blude naslidi.
Z deset zapovidi jedan Bog nî v slavi,
tud bog skoro sidi u svakoj državi,
555 svak po svojoj glavi skoro kip načini,
časti ga i slavi v grišnoj opačini.
Božje u taščini ime se prijima,
blagdan se ne scini nijedan med njima.
Otac ni mat nima od sinov poštenje,
560 vbojstvo, blud, tadbina, krivo svidochenje,
žene poželjenje bližnjega i stvari
nima ustrpljenje nit se Boga vari.
Smih čine z oltari, mise slušat nete,
za zakon ne mari nigdor crikve svete.
565 V potribi zavete još k Bogu činiju,
za potrebe znete pak ih ne vršiju.
Poste ne držiju za pobožnost niku,
za grihe se smiju spovidat človiku.
Krstu svetu riku već krizmom ne tvrde
570 i svaku priliku svete crikve grde.
U milošćah smrde kê Duh sveti sviti,
uvriđenju srde nete otpustiti.
Nete podnositi stvari suprotive,
neumne učiti, svitovat sumnjive,

575 ne tiše tužnive, ne karaju zloga,
za mrtve ni žive ne moliju Boga.
Do zabljenja svoga vidim v ovih liti
dilo telesnoga milosrđa iti:
gdo sad lačne siti, gdo žedne napaja,
580 gdo što golim hiti, gdo uzne pohaja?
Gdo sada nastaja sužnja otkupiti,
gdo z tuđega kraja putna pristaniti?
Mrtve sprovoditi već nî prijaznosti,
jer počehu iti v grihotu kriposti.
585 Nî već poniznosti, neg svagdi oholnost,
nî darežljivosti, neg črna lakomost;
nî čistoće, bludnost svagdi se nahodi
i tužna požrlost za triznost dohodi.
Zavidost se rodi misto prijaznosti,
590 osveta se zgodi misto strpljivosti.
Dojde čas linosti, zginula je hitrost,
čekaju v bludnosti toj božju srditost.
Božju svetu milost ludo na stran meću,
na vražju skazljivost sve skokom se šeću.
595 Slobod drže veću nego božju službu,
vire se odmeću, slide tašću družbu.
Nî pravde na tužbu, svud krivica vlada,
kriposnu zadužbu i ne čuju sada.
Nimaju naslada v mišljenju od Boga,
600 grob kopaju zrada za bližnjega svoga,
pak Bog radi toga šalje biče svoje:
kugu, glad, krvnoga i prolića boje.
Pogljelj tuge moje, Ugrine perjeni,
ali bolje tvoje nesriće u meni,
605 nadaj se s vrimeni težu skrb neg ovu:
kî ti j' pred bedeni, dojde t' oganj krovu.
Za dobe gotovu vodu htij držati,
za v s dom v takovu škodu ne pušćati.
Ne dojdoste, brati, na potribu moju
610 v ove turske rati strahovitom boju,
da bi pomoć koju donesli z dužnosti:
znat ćete i svoju sriću u tužnosti.
Ruše se, ne stoje gradi prez složnosti.

VILA HRVATKINJA NAD SIGETOM

615 Otpokle k Sigetu mi nesrićne mile
v tekućemu letu drage smo pustile,
kruto smo skrbile zvidajuć takoje
v ognju turske sile kako naši stoje.
Gda smo glase koje odonud imale,
da naši ne dvoje, još smo trepetale.
620 Pred očmi imale jesmo Sulimana,

vazdar se bojale šege Delimana,
moći Demirhana, privare Mehmeta,
naredbe Rustana i Kurtova sveta,
kîh imena eta sama ljude straše.

625 Kamo? Rad Sigeta, gdi oružni staše?

Ako j' koje naše rana nadospila,
ter mi znati daše, oplakah ju zmila.
Ako li j' udrila smrt od naših koga,
v črnu sam cvilila s plačem srca moga.

630 A sad ne jednoga vila žalit ima,
neg do groba svoga cviliti za svima.

Kot što duha nima, srca nis' ćutila,
suznimi očima gda sam knjigu čtila,
kako turska sila bana i vojnike

635 ljuto je pobila rad sigetske dike.

O sigetske prike, na što ste hodile
mojih krvjom rike da ste protočile,
da niste hotile pusti grad pustiti
prez mē družbe mile Turčinu dobiti.

640 Tužna moram biti po svoj domovini,
nete se vratiti vojni, braci, sini.

Lipimi načini većkrat prošah znati
što j' mojoj družini ufanja v toj rati!
Vrime bi puščati da mi nazad pride, -
tako poručati jeh v sigetske zide.

645 Al neg zgovor ide od Sigeta meni
da srićno napride rat moji ljubljeni,
ter prosi hrabreni moj zbor još ostati
do svrhe poštene te krvave rati.

650 Nu sad mi ih vrati, jur je rat pristala:
sinka hoće mati kôga je puščala,
da već skrb imala ne bude tuliku
niti se bojala u tomu reziku;
za tu sriće diku i krvni dobitak

655 momu ljubovniku ne dam gubit žitak.
Volim ja zgubitak svega blaga moga
neg čuti dospitak zmed mojih jednoga.
Al mi zvrhu toga zlo sad Siget piše
da smrt od turskoga meča svi podniše.

660 Na to li mi biše suđeno pustiti
jašući i piše moj zbor plemeniti?

Tako li hvaliti meni si obital
kad pomoć imiti od mene si pital?

665 Tako li si svital došal z turske krvi,
na kû si se hital ziti s mečem prvi?

Gljej s kîm nazad vrvi ban plinom i dikom!
Jur ga jedu črvi za smrtnom prilikom,
da se majka sinkom nigdar neće stati
nit se s ljubovnikom ljuba nasmijati.

670 Zač mi to pisati ne hti v prvom listu
 da ćeš obdržati Hrvate v tom mistu,
 kî za viru čistu i za domovinu
 volju drže zvistu da slavno poginu?
Da bi k tomu činu i hrvatska vila
675 za dragu družinu v šereg išla bila;
 da bi se pobila, muža gljedeć, žena,
 starica branila mat sinka ljubljena;
 da b' ljuba srčena kod ljuboga stala,
 sestrica hrabrena bratu pomoć dala;
680 da bi s dragim pala svaka svojim bila,
 nasladnost imala barem v smrti vila, -
 svaka bi hotila oditi pod Siget,
 šišakom se smila pokrit, meč v ruke zet,
 trude boja podjet i bliže stupiti
685 za dragoga objet, gdi će duh spustiti.
 Zač ne hti prositi i nas k toj teškoći
 da bi te braniti i mi mogle doći?
 I u nas su moći k obrambi zgojene
 da b' mogle pomoći, ako smo prem žene.
690 I mi smo rođene od junakov vile,
 o boju zgojene, srčene bi bile;
 što bi ne imile u prsih tvrdosti,
 to bi posudile od svoje dragosti.
 Otud zê jakosti i Hajkune tvoja
695 i učini dosti srid turskoga boja.
 V ć bi zemlja moja Hajkun ti poslala
 da b', tužna vilo, ja za to bila znala!
 Ali dopuščala narav nî nam znati
 što je dokončala da se ima stati,
700 neg tužna ja mati rascviljena vila
 kâ sam v tvojoj rati tu ranu dobila,
 da prez moga mila navik sam ostala
 i, što sam rodila, mrtvo ne kopala.
 Lipo ti j' procvala tvâ zidina bila,
705 s cvićem venčovala koje nî sadila.
 Da je sada vila hrvatska zagljeda,
 zavidost bi bila, ah, mrzlija leda!
 Sva krv u nas preda kad misal spomene
 glave moga čeda kolcem nabodene:
710 nit bi majku mene te glave poznale
 nit svoje ljubljene, na to su propale.
 Da bi se raspale te zidine tvoje
 kê su još ostale na žalosti moje!
 Da kada gospoje i ja tužna mati
715 k tebi dojdu svoje ljubavi iskati,
 tilo te zastati prez glav, prez ruk takoj.
 Kako ćeju znati kojemi sliša koj?
 Vidit glavu, a k njoj nete moć stupiti,

720 zet ju v naručaj svoj nit ju poljubiti;
plačem bi obliti svaka svoga htila
 i v grob položiti kot je vridno mila,
ali turska sila zapri pute nama
 ter se j' raširila po Sigetu sama.
725 Vila ruke lama, bije se nemila, -
još prosiš prez srama da bi ti prostila!
Ah, vazdar te b la rat i zlo zgođenje,
 za sužnje vodila tvoje porođenje!
Vazdar pomorenje tužil i rezike
 da nisi prošćenje vzel prez moje dike!
730 Ne bilo prilike gorega zameta
niti veće prike nigdar od Sigeta!
Vazdar bil za kmeta, vazdar plakal sebe
 i tvoga diteta dite nakon tebe
 za ovoga leta mojih rož pogrebe!

GOSPODIČNA SOFIJA I ORAL

735 S: Orle moj, orle moj, nemoj dalje litat,
padi na hrast ter stoj: ništo ću te pitat.
Nî v dubravi evoj kî će te se hitat
 niti se dice boj da hte pruglo splitat.
740 O: Pusti me za tvoje i zdravje i sriću
litat v strane koje gdi ptice ne liću.
Ne znaš nepokoje, tuge i nesriću
 kê nevoljno moje srdašce razmiću.
745 S: Vidim te bolčicom kako mašeš krili
zaštrapan krvčicom kû ste nigdi pili.
Neg gdo te s tužicom, dragi orle, cvili
 i s ovom zemljicom nemiloma dili?
750 O: Nemoj me pitati, tako t' sriće tvoje,
nemoj ponavljati ljute rane moje,
nego me litati pusti v strane koje
 za prvo pušćati žitkom tuge moje.
755 S: Ne govori toga, nemoj se gubiti,
neg sedi ovoga hrasta na kôj kiti
ter pomena tvoga nemoj mi kratiti,
 od znanja ti moga neće teže biti.
760 Otkud lićeš sada, gdi si dosad služil,
s kim si se najzada, moj orle, razdružil?
 Cić kôga li jada tako se rastužil?
 Povij, to bih rada da bi mi poslužil.
760 O: U pustinje koje tuge me it sile,
kê su mi takoje riči uskratile,
al me prošnje tvoje kruto giblju mile
 da ispovim moje boleznosti sile.
 Grifa služih dosad jur od mnogo lita,
 dike zaisto rad veće neg rad mita.

765 Mene on takoj rad držaše kod šćita,
drag mu bih kako grad glasovit vrh svita.
Š njim hođah na love u Zorine luge
uzimljuć gotove samo svoje sluge.
Sve v ć vukom nove zadavasma tuge
770 da kakono sove bižahu od ruge.
Ter se nato Zori ražalilo biše
da se ti prikori njoj na špot činiše,
da se po nje gori nje vuci razbiše;
da grifa umori, na svu silu htiše.
775 Pse, vuke, medvide i lave takoje
sakupiti ide pod zastave svoje:
ni Grkov ne pride na tulike broje
da razruše zide nikadašnjje Troje.
Sile nesabrane spravi vrhu toga
780 i za vojsku hrane v ć lita jednoga:
opstri na sve strane v gnjizdu grifa moga,
grifićí se brane polag grifa svoga.
Al kad s ognjem Zora poče nalipljati
i triske odzgora Jovo nathitati,
785 niti svoga dvora grif htiše pušćati,
dojde nam pokora svim mrtvim ostati.
S: Orle, riči tvoje pune su skrovnosti,
z kîh prohaja moje, ah, leden strah kosti!
Otkrij mi što to je, kê su to žuhkosti.
790 Bojim se da goje i meni tužnosti.
O: Služih u Sigetu dobra gospodina,
v oružju i sv tu časna od kolina,
kî još u ditetu jak bî knez od Zrina,
razbi mnogu četú i vojsku Turčina.
795 To caru prot glavi Sulimanu biše
ter, da se izbavi, tulika zla htiše:
zato vojske spravi, kîm broj ne znadiše,
da v s svit dobavi skoro čim imiše.
Opstre bana moga u Sigetu gradu:
800 grada prosi toga da mu naši dadu,
al vole za svoga kralja da svi padu
nego pod turskoga cara grad podadu.
Car napri na boje sve svoje jakosti,
meč, oganj takoje, i vražje čarnosti,
805 a kî v gradu stoje, brane se v stalnosti
i za rane svoje vraćaju ran dosti.
Ali što je sila! Sila lamlje s koli
i vele nemila da Boga ne moli;
malo je kupila, mnogo j' vrgla doli,
810 mene j' uvridila do srdačne boli.
S: To li s tobom šumi glas sigetske rati?
Postoj tere nu mi daj svršetak znati.
Prosi te i kumi divojka i brati,

815 da i ona umi drugim kazivati.
Svega ću te oprat suzami mojima,
zlatom žicom nabrat biser perutima.
I moje drago rat morebit ta ima?
Tamo mi je moj brat i dragi svojima.

820 O: Što želiš već znati od toga poboja?
Dosta ti j' kazati, tužna vilo moja,
da pade v toj rati s banom družba svoja,
a Siget ostati mora druga Troja.

825 S: Vidi li tu kneza Gašpar Alapiju,
od ruke viteza, mladoga deliju?
Š njim me ljubav sveza divojku Sofiju,
teže me železa za njim strile biju.

830 O: Kneza Alapiju vidih, vilo, tvoga,
mašući s fringiju polag ujca svoga:
pade gdi se biju, spod age jednoga
i vidih gdi viju halje iz mrtvoga.

835 S tobom se neće već v životu zastati,
osta mi ti ležeć u sigetskoj rati;
te nesriće gljedeć, moreš tugovati,
a ja hoću leteć život dokončati.

840 S: Tužni glasi moji, nesrićni, nemili,
i sigetski boji na tugu dospili,
kî ste prvoj Troji ta grad zjednačili,
a mnogoj gospoiji ljubav uskratili.

845 Dakle i ja moga ljubljenoga zgubih
koga vrhu svoga svega dobra ljubih,
za kim i za koga skrbna dosad grubih,
a odsad prez toga sama sebe ubih.

850 Gašpare moj mili, dušo srca moga,
kî su se zgodili roki žitka tvoga,
da su ti skratili veće vidit svoga, -
o roki nemili vrimena ovoga!

855 Ja li ljuba mogu v životu ostati?
Ja li moju nogu po svitu gibati
al se gledat s kogu al se s kim zastati,
a dragost tak mnogu u zemlji pušćati?

860 Pukni, srce moje, za srdašcem tvojim
neka same tvoje već skrbi ne gojim,
neka sve pokoje za dragim odsvojim!
Jur sve svršeno je zač se godar bojim.

865 Usahni, moj jezik, ali se prevrati,
nimaš se već uvik s kim razgovarati;
momu željenju lik vaskolik se krati,
dragši je ljubovnik neg otac i mati.

870 Spačite se, moje usnice rumene,
kad nimate svoje družice hrabrene
kušce primlju koje i daju ljubljene:
od zla veće zlo je gdi srce uvene.

865 Stočite se vani, moje oči prave,
da se rasprostrani bližnja rika Drave;
zemlja glavu hrani v kôj su vaše slave:
glavi prez srca nî, a srcu prez glave.
Oglušite meni, oba uha, sada,
zginu glas ljubljene vašega naslada,
meni, još ne ženi, udovištvo zada,
870 sve plamen srčeni izvan smrti vlada!
Opuznite silom, žute kose, k tomu,
nimate se milom veće splitat komu!
Mišljenjem i dilom k živu i k mrtvomu
vrućom ranjen strilom svaki želi k svomu.
875 Skrivi se, moj vrata, i kolajne shiti,
neće se već na te dragi nasloniti!
Muka je, svi znate, kû nî moć sciniti,
prez ljubavi zlate ljubljenoj živiti.
Prsi mojih snage, htijte pogrubiti,
880 nî ljubavi drage kôj bi se otpriti!
Valja držat trage za moći k njoj priti,
lipe jesu snage za dragim umriti.
I vi oknjastite, ruke moje bile,
gda već ne dobite kôga ste ljubile!
885 Nî ga kom bi cvite i rožice vile,
kê dragi stvorite rane s vami cile.
Sada, noge moje, morete ustati,
zgubljeno drago je, vridno ga j' iskati;
prez toga dužno je smrćom se zastati,
890 a želja j' kod svoje ljubavi ostati.
Sada htij, misli mâ, najposle zavriti
jer ti dragi nima kî na pamet priti,
neg kôga smrt ima, k njemu je napriti;
lahko je sasvima za dragim umriti.
895 Dojdi, smrt nemila, sada mila meni,
i z ovoga tila tužnu dušu zreni,
da bi š njom prispila gdi je moj ljubljene:
nî žalosti sila veća neg u ženi.
Hodi, smrti ljuta, nemoj se liniti,
900 pusti me se skuta jur tvoga primiti!
Neće toga puta s manom teže biti,
prez svakoga pruta sve ću tekom iti.
Zbogom, sestre moje, zbogom, mila mati!
Ja se pašćim svoje ljubavi iskati.
905 Smrti me jur znoje, Alapiću zlati,
sad ću se kod tvoje dragosti zastati.

SVRHA DILA DRUGOGA.

ODILJENJA SIGETSKOGA DIL TRETI

PUTNIK I JEKA

Otkud je ov hamet, otkud to grobovje?
Jeda li to zamet Sigetov je? Ov je.
Držim na priliku kot da glasi ječe,
ter mi nigdo niku rič izreče? Reče.
5 Ovdi niko božje stvorenje se krije;
odgovara: glas je kako prije! I je.
Javi se gdo si god, čija j' to rič bila
kâ me j' na ov prihod zabavila! Vila.
10 I ljudi su novi i vile ovdeka,
neka ime povi, ako je kâ. Jeka.
To li mi, Jeko ti, drag i planin slavo,
došla si naproti? Jeko, zdravo! Zdravo.
Stupi bliže, vilo: vidiš me kako sam
namiril se v dilo ovo sam? Ovo sam.
15 Stupi, daj se gljedat, ne uhajaj mimo
al rec' gdi ću ja stat. To prosimo. Simo.
Nut zapovidi te tvojih riči slidim.
Ovo sam, ali te još ne vidim. Vidim.
20 Znam stare navade da i sada imaš:
kî te vidit rade, ne proštimaš. Štimaš?
Ludo je prositi, veli se rič zdavno,
što nî moć dobiti. To j' opravno! Ravno.
Neg ti dar obitam, slavna Jeko moja,
pusti me da pitam za nikoja! Koja?
25 Pitat ću što j' bilo, ti kazat obitaj,
tere sebi, vilo, dar dopitaj! Pitaj.
Al što ću činiti za pomen, naredi.
Gdi ćeš govoriti od opsedi? Sedi.
30 Neg bih još rad znati prez side i ruha
što imam držati rad posluha. Uha.

Čudan ti j' ratin svet i čudne navade,
po kîh na 'vo Siget grad dopade! Pade!
Kad ovo zagljedah hodeć p' ovih puti,
od čuda udom dah svim prenuti. Nuti?
35 Oh, kako jaki grad (čudno spomenutje)
mora trpiti sad rasutje! Rasut je.
Kê su mu pušćali rati v ovoj stranki,
kruto ti su mali ti ostanki! Tanki.
40 Gdi mu j' prva sila, gdi mu je spodoba,
kâ ga j' na to dila zla hudoba? Doba.
Sâm turski poglavnik pride pod te zide
i š njim mnogi vojnik za napride? Pride.
Čudno ti j' činila srića, sad se smije,
ona turska sila da ga bije? I je.
45 Trave počrnihu od krvi velike,
svud se, znam, točihu kaplje prike. Rike.
Tulika grad rveć turska veličina,
šta pokaza najveć z nepočina? Čina.
Kako grad užgaše? To su čudne stvari!
50 Jeda oganj daše janičari? Čari.
Kuliko vrag more i s rukom i s usti!
Ali te prikore Bog pripusti? Pusti.
To su kî nas straše biči prez utihe
ničemurne naše za pregihe! Grihe.
55 Što je sada Siget Turkom, pokihdob je
s ovulikom burkom postal grobje? Rob je.
Tako se j' nagnuti moral z prve vlasti,
gda ga hti car ljuti popasti? Opasti.
Dobro se držaše v sigetskoj trudnosti
60 š njimi kê ravnaše ban mladosti! Dosti.
Gdo j' pomoć još tvoril, gdi kako sena stog
srid plamena j' goril ta Siget nebog? Bog.
Kâ bî sila banu al srića ne bolja
da dojde k tom stanu gdi j' nevolja? Volja.
65 Kakov se činjaše Turkom ta ban tužan
kada prot njim staše oboružan? Ružan.
Kako je odganjal Turke, je li kanec
gda j' Siget pomagal verno branec? Raneć.
Da ban bije jako, videći Kurt Zimo,
70 kud je jahal (ako pitat smimo)? Mimo.
Dobro se je čuat, šta se mnogi boje;
teško je kupuvat zdravje svoje. O je!
Kad se je ban vidil jur na smrt primoran,
nî se cara stidil pokoran? Okoran.
75 Čvrstu snagu, uprav kâ se veli sila,
u srce mu j' narav prodila! Rodila.
On turski car veli kî učini ov sled,
što bi rekla je li jur bil prosed? O, sed!
Po našoj zemlji svoj jedin se glas čini

80 da car nije v ovoj bil zidini. I nî.
 Dakle on prî zginu neg zadnja vlast pripri
 i neg se Turčinu Siget grad otpri? Prî.
 Grob mi žele dosti vidit oči moje
 v kôm zasute kosti cara stoje. To je.

85 Malo ti mu j' zemlje za hižu dopalo
 kôm se vrha želje nî imalo! Malo.
 Sam car rad tih zidi išal se j' gubiti:
 nî l' to (što t' se vidi) bluditi? Luditi.
 Čim v ć blagoviti človik (kot se veli),
 90 tim veće želiti može li? O, želi!
 Čigovo li biše, gdo se rađa za 'vo,
 zač li se trudiše, tužna spravo? Pravo.
 Sad je završila srića u tužnosti:
 dosti mu j' služila u radosti! Dosti!

95 Kuliko godar let, iz praha je bilo
 i v prah se je zopet povratilo! Tilo.
 Siget nakon njega posta njemu sluga,
 a do vika svega čast mu j' druga? Ruga.
 Srića ima ćudi i dvisto i tristo,
 100 sad udi, sad prudi, minja misto! Isto.
 Kada srića komu hoće se družiti,
 je l' ju triba tomu služiti? Užiti.
 Al kî su bogati, gospoda takoje,
 sami uživati sve nastoje! To je.

105 Nî prav' (al nek ide!) da niki sve ždrije,
 a niki od bide i zla gnije! Nije.
 Je l' car na 've strane i na 've prilike
 dopeljal zibrane sve vojnike? Nike.
 On jaki Deliman, vazdar na boj ganjen,
 110 je li od smrtnih ran bil obranjen? Ranjen.
 Mora svak dojt na dvor smrtnoga umora,
 il je gdo priko gor il prik mora! Mora.
 Da kad je Deliman nazad k boju zašal,
 je li carev divan podnašal? Odnašal.

115 On se ne da vladat, samovoljan kot lav:
 p to mu j' triba dat, kî j' samoglav! Oglav.
 Kôgano junaka z naših glas povida
 ljutoga i jaka kot medvida? Vida.
 Što je njemu bila Hajkune hrabrena,
 120 da se reče vila oružena? Žena.
 Česa je bilo njoj da se j' pomužila
 i po vojski turskoj projti smila? Mila.
 Samo radi toga da se je kazala
 i miloga svoga stiskala? Iskala.

125 Da, gdi Vid ne biše, a ona j' općila,
 nî li koga više ljubila? Ubila.
 I ona j' tu pala od krvi i pota,
 vač se je pušćala slipota? Lipota.

130 I njoj meč smrt zada kod drugih vojnika,
što je mužu sada ta vladika? Dika.
Mnogo j' učinila (neka rečem po tom),
al je to dobila lipotom! I potom.
Dična j' stanovito ljubav te gospoje:
al za istinito ako to je? To je.

135 Da bi se sad jakih tako žen iskalo,
kuliko b' se takih žen imalo? Malo.
Skrb sad rad gizdoće žena mužu dava
i da mužu hoće bit oglava! Glava!
Šta pak muž spoznava al se nada z toga,

140 kômu žena dava razloga? A zloga!
Da bi se iskala spodob toga čina,
kôga bi dozvala gospodina? Nina.
Ter kad včini koje zlo nebojazliva,
prigrišenje svoje još pokriva! Kriva.

145 Kad joj muž zamira, kara ju al sviti,
malo ga tad smira ljubiti? Ubiti.
Nesrićan do smrti, nit mirno nit zdravo,
kî se v zlo oprti, tužna spravo! Pravo.
Dobra žena biva v hiži pokoj muški,

150 ali se dobiva viteški! I teški.
Na prvo se vrati pominjanje odzgor
ter dalje ne krati tvoj razgovor! Govor!
Kad su Siget b li ti turski glavari,
što su govorili zli Tatari? Tari!

155 I pravo ga treše, da već ne zna za se,
temelje vazeše i jaz na se! Zna se.
Kako sada časti polag vere stare
crikve v ovoj vlasti i oltare? Tare.
Kâ j' bašta tu bila na priliku gore,

160 kû mnjahu da sila ne premore? More.
Po svoj toj tvrđini grad ujiše zmije,
ter se u zidini Turčin smije! I je.
Vidim (tugo naša!) v gradu, ne kot prija,
gdi alače paša i delija. I ja.

165 Vridnoga on ubi zaisto kršćana,
kôga vezir ljubi spod tumbana? Bana.
Gdi ga pogodi on, da opade nice,
zrnom al oštrinom sulice? U lice.
Ja mnjah (kot glas hodi, ali nî svidoka)

170 da ga zrno zgodi pokraj boka. Oka.
Blago njemu sasvim kî se tako trudi!
Jeda smrt kot dobrim i zlim prudi? Udi.
Pravo, zli od dobrih lučeni su zdavno,
u paklu je po grih zlo pripravno! Ravno.

175 Dobri pak najim svoj drže v nebu dični,
kîm u nebu pokoj je pravični! Vični.
Dobar buduć vitez na naš kršćanski kraj,

gdi projde mrtav knez Ćaki Juraj ? U raj.
Mnogih još ditića mladost, kâ je cv la,
180 ovdi je zla srića ugasila? Sila.
Što je v banu tomu ljudem najveć milo
 i Bogu samomu ugodilo? Dilo.
Dilo to na vike dvizat će mu pera
 od juga ća prike sivera! I vera.
185 I vera jakosti, lice stanovito
 i sminstvo hrabrosti poglavito. I to.
Gdo bi tužni Siget v njegovoj tesnoći
 bolje mogal iznet al pomoći? Moći.
Kuju to držiš moć, kad bi odsvud lenost
190 za Siget branit doć i nevernost? Vernost.
Koji nisu stali na to boja čudo,
 pomoć su zdržali ne zaludo! Ludo.
Istina, mogu prit i oni k tom slogu,
 al oni promislit to ne mogu! Mogu.
195 Ludo su činili, susedstva krovje
 branit bi imili kako svoje. O je.
Zla ta naša slaga od narave stare
 raspušća orsaga nam kotare! Tare.
Kud godar putuje, i želje i pira
200 dosta nam skraćuje ta zamira! Mira.
Još te prosim zmila da b' mi ništo sada
 od ovoga htila kazat grada. Rada.
Što Turci kričaju pokle j' rat pristala
 i grad obdržahu? Bi li znala? Ala.
205 Turska mi se vidi rič. Sto je na ov slog?
 Nju većkrat besidi bogat i ubog. Bog.
Tako oni Boga zovu v pomoć z niba,
 zazivat je koga potriba! O, triba!
Milostiv mu je v s kî drži njegov sv t.
210 Opet bi se za nas pustil propet? Opet.
Toga grada radi mnogi je plemenit
 zginul Turčin mlad i vrimenit? Imenit.
I Embrulah dični, da rečem Pandion,
 u igrach prilični al Arion? I on.
215 Tužna ljuba p' ovom na što mu j' dopala,
 prež njega j' udovom postala! Ostala.
Da b' ga mogla dostat ona ljuba mlada
 pošla bi ga iskat prik Harada? Rada.
Čujem da lip biše i med Turci častan,
220 kriposti imiše mnoge vlastan? Lastan.
Dosti je v ljubavi skrbi i tužnosti,
 ako se prem slavi zbog radosti. Dosti.
Već bih ništo, vilo, pital od ljubavi,
 da bi ti ne bilo do zabavi? Bavi.
225 Jako sam zaljubljen, otkud ginem, blidim,
 i skoro sam zgubljen, da ne vidim! Vidim.

Ne čujem većekrat gdi bi triba čuti,
nit se morem sabrat nit ganuti. Nuti?
Ljubim, al da budem držal među č di,
230 veće li ta ljudem kripost prudi? Udi.
Al kada svi žele u ljubavi stana,
je nika (kot vele) u njoj hrana? Rana.
Žuhko njim ne staje kîh ljubavi goje,
mnogim ljubav daje pokoje. O, koje?
235 Živit svojom dragom - ta je ljubav pića,
pak kada ih s blagom dosrića. O srića!
Kad nî sita želja s ovimi načini,
nî mnogo veselja toj družini. I nî.
Zmed čuda ditića, kojim je granila,
240 nî li Karlovića hranila? Ranila.
Gdo od toga znade najveć ljubovnika
i kâ mu se dade već prilika? Lika.
Ah, mnoge je mile on uživao slasti.
Što su ga činile te napasti? Pasti.
245 Šta ljubovnik najveć srdašcem pojida
veće nego sideć kod obida? Bida.
Kad nas, vilo, ružiš na ove načine,
teško hitre držiš nas na pline. Line.
Ufanje ljubljeno, nî li, nas potpira,
250 skušanje hrabreno nas opstira? Tira.
Kom su pravi znani uzroki ljubljeni
i v srcu podžgani plameni? A meni!
I ti si željenje ovo općutila
i ovo skrbljenje vidila? I dila.
255 Znam da Lužanj nikad bî u te zaljubljen,
da bî li ti ikad on poljubljen? Ljubljen.
Sve su za te tuge i trudi lagahni,
nî l' on nad sve druge srićan? Zdahni. Ah, nî.
Ovo dobro ja vim da ti v onih tugah
260 dala si plač za njim i mnogi uzdah. Dah!
On je tebe ljubil nezmerno takoje,
da j' življenje zgubil za te svoje. O je.
Ostavi već ov svit, mrtav tvoj ljubljeni.
Gdi još cvate on cvit rumeni? U meni.
265 Ah, tužna v lipoti! Neg se v bunar klade,
da ga prî, vilo, ti ne popade? Pade.
Nisi mnila rake da mu kaže pisam?
(Iz dvojne ja svake vani sam.) A, nisam.
Što to valja mazat? Jur kad sobom mahne,
270 mogla si se vkazat prî neg zdahne. Ah, ne!
Ne govore svega nit vidu proroki:
dragoga tvojega jesu zroki! Roki.
Kad vidi tu škodu u bunaru vila,
jesi li se s vodu poškropila? Pila.
275 Ljubovniku tvomu (da te prem ne vidim)

kruto v licu to mu ja zavidim. Vidim.
Kako najveć ima pohvaljenja draga
kâ se veli svima kripost, snaga? Naga.
Kad jur dokončava trudenje, kakov dar
280 najdraži ziskava trudan brodar? Odar.
Ravno su to htile moje misli čuti.
Ah, lipo kod mile je usnuti! Nuti?
Draga lipota je, al povij, vilo, ta
šta mnogo zadaje nam lipota? Pota.
285 Triba je ljubavi i mnogo daruvat,
a kad ju dobavi, običuvat? Čuvat.
Gdo će ju čuvati pravo među nama,
da bi ju držati sve s kosama? Sama.
Kad se gdo oženi ljubavom pritezan,
290 skrbjom se on meni mni razvezan? Zvezan.
To u srići stoji, neg komu j' (rec' meni)
najveć dužan kî se muž oženi? Ženi.
Kot pri ognju dima, gdi su drva huda,
posla ljubav ima i kot ruda! Truda.
295 Vazdar se držati na ljubavi drugost
dobro morem znati da je bludost! Ludost.
A ženskoj naravi i našoj dragosti
more prez ljubavi bit radosti? Dosti!
Pustit ju mniš bolje ter se na boj spraviti
300 neg se u nje polje postaviti? Ostaviti.
I tako je vrime od rati prispilo,
da b' se šale ime zabilo! A bilo!
Dakle već i govor ljubavi skratimo,
Sigetu se na dvor svratimo! Vratimo.
305 Zmini se Siget grad i drugi ga dobi!
Čemu ćeš da se sad prispodobi? Dobi.
Što se reći hoće! I na hrastu plêsa
od strašnoga voće potresa. Otresa.
Kamo srića slidi? Više li ju zdviže?
310 Što se tebi vidi od Kaniže? Niže.
I ona morebit, ne znaduć tesnoće,
takove će se zbit u strahoće? Hoće.
To li će i ona do nikuliko dob
z bojnoga zakona postat carev grob? Rob.
315 Otkud na to će prit? Jeda li hinjavac
nje glavari al će bit gizdavac? Izdavac.
Jaoh domovini po takovih ljudi!
I njemu kî čini malo prudi! Udi.
Po takovom gradi i zemlje napridu
320 (jednih dobra radi) na zlo pridu. Idu.
Koje držiš ljude za prud domovine
da se verno trude prez kê psine? Sine.
Nî nad svoga puka iskat dila prudna,
jer je tuđa ruka brzo trudna! Udna.

325 Turci, kîm je bilo zginut pri tom gradu,
 kamo držiš, vilo, da dopadu? Adu.
 Ali kî ostaše, k straži ih beg slaža.
 Brani li sad naše ova straža? Raža.
 Hote l' tu ostati na kršćanske špote
 330 i grad popravljati te strahote? Hote.
 I nas će kršćane Siget još nazlobit
 kada pod pogane bude rob bit? Robit.
 Nas li će po boju odsada robiti?
 Siget li će svoju krv topiti? Piti.
 335 Ako se potrude naši, naš je lasno,
 da li to prem bude i pokasno? Kasno.
 Velika j' božja vlas i znati se ne da,
 al jeda još zvrh nas Bog pogljeda? Jeda?
 Još bih tvoje više na to pitat moral:
 340 kî j' ptić pod se ptiće sve primoral? Oral.
 Kâ zvir vrhu drugih od najvećih je slav,
 il v gorah il v lugih je kod jelav? Je lav.
 Što vodi (kada je dobro) dobre sriće,
 v tamnoj skrbi daje puku sviće? Viće.
 345 Ne broj me med lude da se prem zigrujem,
 mnogim i ja sude poručujem. Čujem.
 Razumiš što ću reć: kô još sunce grije,
 kazat nî triba već obilnije? Nije.
 Ali to u dike božje pustimo dvor,
 350 ti na riči nîke još odgovor!. Govor!.
 Kô se j' od hrabrosti hrvatske zgodilo,
 hotenje se j' dosti vidilo. I dilo.
 Ima grad turska vlast kôga nî kupila
 niti ga je na čast sprosila. O sila!
 355 Hvaliti na vike kî držahu boje,
 bana i vojnike, deh, vridno je. O je!
 Ti vitezi mili po zemlji sasvime
 glasno su pustili svoje vrime! Ime.
 Kê je god zastala tu smrtna prilika,
 360 palme je procvala svim mladika! Dika.
 Za viru se bihu, za kû glave daju,
 v kôm se nastanihu sada kraju? Raju.
 Kâ im je gospoja zelen venac zvila
 i pisam od boja njim spravila? Vila.
 365 Znam da su starice njih majke cvilile
 i žalost sestrice imile. I mile.
 Bog mi im daj pokoj, večne sviće plamen,
 i stvori š njimi svoj dobar znamen! Amen!
 Hvalim za lip pomen ja milosti tvojoj,
 370 ter se ov cvit rumen uzet dostoj! O, stoj!
 Idem od naslada tvoga k mojoj škodi,
 jer sunašce sada jur zahodi! Hodi.
 Al bi kruto rad znat što sad Turci čine.

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

375

Idem da pogljedit v zidine. Idi, ne!
Dakle na drugi kraj šetuvat je nogom,
a ti, draga, ostaj, vilo, zbogom! Zbogom.

SVRHA DILA TRETOGA.

ODILJENJA SIGETSKOGA DIL ČETR TI

NADGROBNICE

SULTANA SULIMANA, CARA TURSKOGA

Postoj, kî šetuješ mimo rake ove,
neka ništo čuješ nač te mrtvac zove.
Ovo ja Suliman, turski zapovidnik,
po svoj zemlji iman najveći poglavnik,
5 kî Ažiju dobih, Uđipat zeh rukom,
mnoge kralje pobih s mamalučkim pukom,
strah bijah Latinu, Španjolu i Nimcu,
a glava Ugrinu, skoro i Slovincu,
10 pod moju sam nogu more zemljom spravil,
komaj da sam Bogu nebesa ostavil.
Zasitit mi nije v s svit mogal želje,
a sada me krije mala šaka zemlje!
Tako svita stvari (kot tekuće vode),
časti i timari i krune prohode.
15 Za časti se rodih, za v s svit vojulah,
za Siget smrt podnih: sve za ništar puščah!
Kako sunce sijah čestit do zapada:
sve sâm prvo bijah, v s sam ništar sada.
20 Na to svita slavu čudeć se dospiti,
naklonivši glavu, moreš zbogom iti.

DRUGA ISTOGA CARA,
GDI PUTNIKU CAR ODGOVARA

- P: Gdo leži ovemu u grobu pokopan?
C: Glava svitu svemu, car sultan Suliman.
P: Ovo li je sila, ovo stanje tvoje?
C: Ovdj j' smrt činila hitit tilo moje.
25 P: Je li to nje bilo? Al kako je smila?
C: Svako jest nje tilo kô je mat rodila.
P: Zač ti v toj priliki čast pomogla nije?
C: Nî veruvat diki svita da prem sije.
P: Pridobitelj tulik pridobljen se tuži?
30 C: Suprot smrti nî lik, srića vik ne služi.
P: Kako je prašac mal z tul'kih kraljev kralja?
C: Sve što je gdo imal vmirajuć ostavlja.
P: Grob tvoj svita tri bi dila mogla biti?
C: Mrtva nî već tribi neg zemljom pokriti.
35 P: Bog ti podaj stati gdi Mahumet sidi!
C: U dobri čas, a ti, moj putniče, idi.

TRETA ISTOGA

- Stani, koji mimo šetuješ:
gdo počiva ovdj da čuješ!
Ovo je cilj roka i sve stanje sada
40 glavaru Istoka, skoro i Zapada,
turskom poglavniku caru Sulimanu:
(na jednu priliku) koji svitom ganu,
koji zavje grade i orsage mnoge,
mного vojvod klade i kraljev pod noge,
45 kî j' bojev tuliko strahovitih stvoril,
čudo je veliko da nî svit oboril.
Sve to što god vlada, orsage i slavu,
zbog Sigeta grada izgubi i glavu.
Bil je veće želje neg je v s voljni svit,
50 nut sad lice zemlje kako je v malo zvit!
Tako srića svita nestanovita je:
što dugo obita, to dugo ne daje.
On ti more do nauka biti:
sada moreš s tvojim putem iti.

ČETRТА ISTOGA

- 55 Sultan car Suliman, otomanskoga slava kolina,
u polju sigetskom grada radi sigetskoga mrtav
leže na špot turski, na orsaga slovinskoga žalost,
inako ne htijuć neobladana srića neg ovdj
mного Turak s carom da Sigeta rveći pogine,

60 a mnogo Hrvatov s banom grada hraneć opade.
Nut, mrtav dobi car zadobit što ne mogaše živuć.

MIKULE KNEZA OD ZRINJA, BANA

Putniče!

Stoj ter štij razlogom, tumači ter plači,
grihota je nogom da se ov grob tlači.
Nî bilo do sih dob (što je svit okružil)
65 vridnijih, kî bi grob veće suz zaslužil
neg ov v kôm počiva jedno čudo svita,
sika vire živa, cvit ratnoga cvita,
knez Mikula Zrinski, vitez Runa zlata,
slavni ban slovinski, Dalmat i Hrvata,
70 pače čast kršćanska, dika dalmatinska,
hrabrenost hrvatska i slava slovinska,
Nimcev čvrsto pleće, Ugrov zalog cine, -
sin al otac veće svoje domovine,
kî se j' najveć strašil od uzrokov rati,
75 a najmanje plašil što se ima stati.
Mnogič je boja bil, pridobil je sigdar,
a ob slavi rabil pridobića nigdar.
Mečem je pomrsil zmožnost otomansku,
maseca okršil na svitlost kršćansku.
80 Oružjem, zakonom bansku čast ravnaše,
za srićom pokojnom orsagu skrbljaše.
Tako je grad Siget grada glavlar branil
da ga nî dal uzet nit se j' š njim rastanil.
Car kî svit tresiše š njim ganut nî moga,
85 tako v banu biše kripost i moć mnoga.
Neg pokle sto tisuć s carom na smrt dade,
i on za viru vruć ban viteški pade,
znadući da se v raj neg po smrti hodi,
koja dobrime (znaj) prudi, zlime škodi.
90 Zemlju za nebo je, smrt za život zminil
i trud za pokoje vikovične primil.
Ostavi u plaču otac domovinu,
ban orsag, junačku vojvoda družinu.
Već ga se ne straši Turčin kako groma,
95 a plaču ga naši i vani i doma.
I Turci, njegovoj čudeć se vernosti,
klanjaju se ovoj raki slaveć dosti.
Živ strahovit biše Turkom, drag kršćanom,
sad ga pohvališe svi za smrtnom ranom.
100 Tilo v grobu ovem, duh v nebu pribiva,
a ime se po svem svitu proglasiva.

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

Veće mi povidat od plača nî moći,
suze ćeš i ti dat tere zbogom poći.

DRUGA ISTOGA BANA

105 Ovdi je zasipan
Mikula Zrinski ban.

DELIMANA, SINA VELIKOGA HAMA,
POGLAVNIKA TATARSKOGA

Ovdi j' mlad Tatarin, tatarski poglavnik,
veloga hama sin i glasovit vojnik,
kî, kud je prohađal s mečem med kršćane,
mrtve je ostavljal ljuto na sve strane.
110 U gradu bî zaprt (silom nutar vnide)
ter, davši mnogim smrt, sopet van izide.
Samo je vesel bil, na želju pogansku,
kad je do volje pil krvčicu kršćansku.
Mnoge je ostavil v tuđoj zemlji pline,
115 mnoge v strah postavil i viteške sine.
Vićnika i zeta careva jest ubil
jer se j' toga leta v Kumilu zaljubil.
Ban ga smrti dade, careva Kumila,
da za njim opade, otrove je spila.
120 Živ nî mira hotil, sad mrtav miruje:
smrti se je vkrotil kâ straha ne čuje.

HAMUJVANA, SINA KRALJA OD ŠIRIJE

Da bi mogla lipost al plemen čestiti,
mladost ali kripost smrti obraniti,
ne bi bil pokopan u ovoj kalini
125 Hamujvan Menetan, kraljev sin jedini.

AMIRAŠENA, VELIKOGA VOJVODE HARAPSKOGA

Ovdi leži Amirašen,
harapinski vojevoda,
od nikogar nepristrašen,
kot kî srca i kî roda
130 viteškoga poglavita
med narodi biše svita.
Ljubil ga je car čestiti
i njegovo hvalil više,
al Zrinji ban poglaviti
135 uskrati mu žitkom sriće.

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

Krv kršćansku mnogu proli,
od kršćana pade doli.

DELI-VIDA ŽARKOVIĆA

Ovdi gorski medvid, zmeđu jakih jedan,
Žarković Deli-Vid pade v tretí medan,
140 turačke krvi sit, kê j' vazdar bil žedan.
Stalan kako gora v kraljevoj dužnosti,
svital kako zora v ratinoj tamnosti,
konjičkoga zbora glavar od vridnosti.
Širije kraljića u polju je ubil
145 i mnogo ditića čestitih pogubil,
viteštva bì svića, i ban ga je ljubil.
Kud god je prohodil med turske vojnike,
krvjom je njih plodil potoke i rike,
k viteštvu se j' rodil, s viteštvom u dike.
150 Smrti Demirhana presilnoga dade,
al sam kod pogana malo kašnje pade.
Viteza zibrana da se pogreb znade,
napis ruka bana ov vitezu klade.

ISTOGA DELI-VIDA I JULIJANE DRUGARICE

Postoj, putniče, i čtij:
155 Ovdi vojno i vojna aliti dva vojnika
skupa leže,
ne živa, jer u tilu umrihu,
ne mrtva, jer u imenu živu,
DELI-VID I JULIJANA,
160 koje ljubav skupa živiti učini,
skupa život dahu za ljubav.
Sada ljubavi, veri, trudu i smrti svojoj
u nebu mesto, cenu, pokoj i plaću imaju,
zemlji vojništva i hištva priliku pustiše.
165 A ti,
da im zamam spomenak nije,
reci, prvo nego odideš:
Počivajte v miru!

DEMIRHANA, DRUGOGA VOJVODE HARAPSKOGA

170 Strahota jakosti kê se je držala,
v ovom grobu kosti svoje je pušćala
Demirhana tilo, Harapov vojvode,
kô je krstu bilo na velike škode.
Tulika biše vlast u njemu i sila

175 da je iz zemlje hrast s korenom zgulila.
Kad bi sigetska rat, na brižanjku zvana
s Deli-Vidom dvakrat držal je medana,
al o tretom pade da se zemlja prenu:
gdo tu silu klade ležati hrabrenu?
180 Nî se zanašati vazdar na jakosti,
um i srića rati potribna je dosti.

ANDRIJANA RADOVANA

185 Stojte malo, koji šetujete mimo,
komu ov grob stoji, pogledajte simo.
Andrijan Radovan viteštva vrloga,
drugoč otkupovan od ropstva turskoga,
v ovom leži grobu kršćanskom žalostjom,
dopunivši dobu života kripostjom.
Prijel je dvisto ran kot oči tulike
da š njimi vidi stran onih rajskih dike.
190 Dvi stotin ran prije kot usta tulike
da š njimi slast pije one rajске dike
ali da pročasti stvoritelja svoga
u nebeskoj vlasti, Gospodina Boga.
Ovo koji čtite, recite z dragosti:
u miru ležite, Radovana kosti.

DRUGA ISTOGA

195 Vitez od dvisto ran oslabljen on jaki
Andrijan Radovan leži v ovoj raki.
Smrt se je bojala s jednom ne vgrišiti,
zato je pušćala tuliko stril iti.
200 Sit truda i boja (to je srića kriva),
rajskoga pokoja sad vesel uživa.

MURTUZANA PAŠE I AHMETA,
SINA NJEGOVOGA

205 Ovdi pod Sigetom
leži otac sinom, Murtuzan s Ahmetom,
caru na poštenje:
Tako smo se b li da dasmo življenje.
Tila med vojniki
počivaju ovdi, imena u viki,
duše v rajskoj diki.

KNEZA GAŠPARA ALAPIĆA

210 Knez Gašpar Alapić, poglavita roda,
u vojnici lavić, v boju turska škoda,
ovdi sam sahranjen do sudnjega danku,
turskom sabljom ranjen, prez svega ostanka
Za manom odvetak dobar glas ostaje
i žitka svršetak početak nastaje.
215 Dah život za viru, a dobih življenje,
počivam u miru na vično poštenje.

VELIKOGA KADIJAŠERA TURSKOGA

220 Nemojte se čudit, derviši i hože
i drugi musulmani,
što me hti odsudit i što biti može
da ležim med kršćani!
Roka nigdor svoga previdit ne more,
srića nî stanovita,
sve stvari ovoga svita se pokore
smrti, kâ sve hita.
225 Po ovom hodeći musulmani kraju,
račite se reći: počivaj u raju.

RUSTANA VEZIRA

230 Razumom umićan i rukom stanovit,
u tanaču srićan, u dilu hlabrovit,
nesriću v ljubavi srića mi j' rodila,
bila mi je k slavi i k smrti Kumila.
Ne od sigetskih muk, a kod sigetskih vrat,
neg od tatarskih ruk utrgnuh Rustan vrat.
Defiman me zgubi da potlam Kumilu
svojom voljom ljubi; dah ju s žitkom milu.
235 Kî god ovdi stane gdi je grob veziru,
nek reče: Rustane, počivaj u miru!

IDRIZA, VEZIRA TATARSKOGA

Ruke okrvavah, a osvitlah ime,
pomoć ja zabavah na sigetsko brime.
Srići sam odvratil: dah glavu za glave,
smrti se nis' kratil rad viteške slave.

RAHMATA GOLIJE

240 Golija v životu, Šamšon u jakosti,
morah pustit totu i dušu i kosti.
Mnogič držah medan i dobih hrabrene,
a kršćanin jedan sam predobi mene.
245 Kršćenu krv veće Rahmat ne proliva,
poda smrti pleće ter navik počiva.

PETRA FARKAŠIĆA, POGLAVARA SIGETSKOGA

Tulike mi trude i tuliko brime
(da se ljudi čude) davalo je vrime;
u svakomu ostah nepridobljen trudu,
na poboj s kim god stah, biše mu zaludu.
250 Smrt na me nî truda zvan jednoga vrgla
i v onom mi uda i život je vtrgla.
Trudih se za kralja, za dom i za viru,
za kê umrit valja: sad počivam v miru.

ALDERANA, VOJVODE HARAPSKOGA

Imenu Alderana,
255 človika premudroga,
vojvode har'pskoga
ova škrila jest dana,
jer duhi nemili,
koje dozval biše,
260 da se za grad trudiše,
š njim su se naplatili.
Tilu ni duši pokoj
zaman mu želiti nemoj.

EMBRULAHA LIPOGA, U KOJOJ
ARPIJANINE ZARUČNICA PLAČE

265 U nesrićan čas dragoga od pravih
njegovih ovih prs na boj otpravih.
Dah mu sluge i dah ljubav k pomoći
Sulimana kad željaše pomoći,
i moljah ga kad se dili, na vrati,
da se svoje do ljubovce vred vrati.
270 Jer nisi li obećal se vratiti?
Al se veće, dušo moja, ne vrati ti!
Brojih dneve i misece v žalosti,
ter što veće, sve me veće žalosti.
Nepokojna ja ljubovca za milim

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

275 svakojemu, kî me vidi, ah, milim!
Najkašnje te iskat idoh na boje,
kajih mi se misli za te sve boje.
Ali tužna u strašljivih ja mišljah,
mrtvoga te ovdî zastat ne mišljah.

280 Gdi te najдох zakopana, moj dragi,
med kršćani pod Sigetom u dragi!
Ah, ne leži tebi ovdî lipo ta,
Embrulahe moj predragi, lipota.
Bil si ljuto, Embrulahe moj, boje,

285 ter s Hrvati, kî se boja ne boje,
s carom turskim te Hrvate mneć satrt,
ali si mi s carom ostal ti satrt.
Ostali ste mrtvi v prahu i v krvi,
hljepili ste na pravičnu jer krv vi.

290 Ah, zač mi te al kralj al ban ne uze
ter živoga ne postavi u uze?
Nosila bih mnoge za te otkupe
iz sužanjstva da te nazad otkupe,
nego da mi sad divojki udovi

295 oslabljuju i gineju udovi.
Za tobom ja žuhko cvilim i plačem,
vetre s zdišci, vode ponavljam s plačem.
Od tvoje me, Embrulahe, te boli
srce moje i dušica sva boli.

300 Za te ljuba rada hoću umriti
kad mi, dragi ljubovniče, umri ti.
I za tobom hoću voljno propasti
u dolinje Bulkanove propasti.
Kâ drugoga nigdar nisam imila

305 nego tebe, tebe hoću draga i mila.
A vas prosim, o putnici vi trudni,
milosrđa, u kojemu vam trud nî:
vični pokoj Embrulahu prosite,
a Bog vam daj što od Boga prosite.

DVIH BRATOV MILOŠA I MATE BADANJKOVIĆEV

310 Jedna j' nas utroba dva braca rodila,
a srića nam groba nije razdvojila.
Jedino živismo, bismo se za viru,
jedino umrismo kot virni umiru:
s tim život dobismo u nebeskom miru.

IVANA NOVAKOVIĆA

315 Sablju okrvavîh, očrniîh i stupîh,
s krvjom se proslavîh i dobar glas kupîh,

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

Novaković Ivan, plemen Debeljaka,
po krajinah spivan za dobra junaka.
320 Pašu Murtuzana poslah k Mahumetu
i v ć musulmana pri gradu Sigetu.
Al padoh i ja tu gdi ban s gradom pade,
v nebu mi Bog za tu smrt življenje dade.

KAIRBEGA, VEZIRA MAMALUČKOGA

Dovedoh mamaluke,
mnoge sablje i luke,
325 da dam caru u ruke
to vojničko imanje.
Al gdi mišljah dobiti
i kršćane robiti,
330 totu morah rob biti
i prijet večno stanje.
Kršćanska zla namira
udri me beg Kaira,
mamalukov vezira,
Siget grad rveći.
335 Carevoj na vernosti
b l sam se verno dosti,
batrivil sam jakosti
i živuć i mreći.
Kadi sam ja mnil zapet,
340 totu sam ostal zapet:
pisah se junak za pet,
zgubi me sam jedan.
Srića je odsudila
da bi grob moga tila
345 sigetska zemlja bila,
kadi zgubih medan.
Koji mimo ideš, ah, reci veziru,
prvo neg odideš: Počivaj u miru.

GOSPODINA JURJA ČAKOVIĆA

Bogu vitez jaki i kralju i domu
350 leži Juraj Čaki u grobu ovomu.
Zemlji tilo, viku ime je ostavil,
a dušu u diku nebesku je spravil.

RADIVOJA I JURANIĆA VOJVOD

Ovdi dva vojvode, dva viteza leže,
kîh ljubav slobode rad sigetske veže.

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

355 Kroz vojsku probiše iz grada iziduć
i mnoge pobiše po taboru iduć.
U Beč su želili do cesara doći
da bi isprosili za obrambu moći,
al kad na Tatarov ostražu dospiše,
360 iz onih kotarov dalje ne stupiše.
Za Lovru Radivoj, drug za druga, pade,
ov i on velik broj Turak na smrt dade.
Odsiče i glavu Radivoj veziru,
to za ljubav pravu grada i za viru:
365 sad imaju slavu i pokoj u miru.

SAMOGA JURANIĆA VOJVODE

Ovdi lipote venac,
ovdi junaštva kita
leži zemljom pokrita,
mlad Juranić Lovrenac,
370 koga, koje viđahu,
kruto ljubihu vile;
kako nebeske strile
Turci ga se bojahu.
Vilam žalost veliku
375 Tatari učiniše,
bana i Siget udriše
u ovomu vojniku.
Plače vila lipotu,
ban hrabrenost plače,
380 Siget grad pomoć jače,
a junaci dobrotu.
Ti koji mimo ideš,
nad umršim za viru
reci »Počivaj v miru«
385 prvo nego odideš.

ANDRIJA GUSIĆA GLAVARA

Grob dičniji zadobiti
nisi mogal tvojoj slavi
neg kôga sam sebi spravi,
Gusić Andre poglaviti!
390 Viteški ti j' glas progranil
od istoka do zapada,
glavar buduć Peći grada,
Turkom si grad Zrinj obranil.
Pod Sigetom mnoge pobi,
395 potri kola i topovom.
Pade i sam, ali s ovom

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

smrćom vični život dobi,
s krvjom vitez diku kupi,
iz zemlje na nebo stupi.

STIPANA ORŠIĆA

400 Padoh od smrtnih ran u sigetskom kraju,
turskom krvjom opran, sad živem u rajju.

PETRA PATATIĆA

Junak med junaki poštuvan za živa,
mrtav v ovoj raki Patatić počiva.

MIKULE SEKULIĆA

405 Sekulić Mikula, zmaj ognjeni v ratu,
kôga j' zemlja čula hrabrost obilatuu,
opadši za viru, u ovom pogrebu
pusti tilo v miru, s dušom pojde k nebu.

VUKA PATRATOVIĆA

410 Dobi slavno ime življenja vičnoga
kî vitešku prime smrt za dom i Boga.
Skrbi mi v tom bihu velike i male,
živoga ljubihu, mrtvoga me hvale.

ILIJE GOLEMA

V imenu i v dilu kî golem bih z'ista,
nut kako mi j' tilu dosta malo mista.

DRUGIH VITEZOV KRŠĆANSKIH,
SIGETSKIH BRANITELJOV

415 Ovdi mi kršćani vični stan dobismo,
kî, da se obrani Siget grad, skrbismo.
Ne htismo bit robi turskoga sinžira,
s ovimi se grobi nebo nam otpira.

SIGETA GRADA

Glasan bijah dokle pridobivah boje,
glasniji sam pokle izgubih sve svoje.

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

420 Nisam v ć procinjen mogal biti vikom
nego jesam plaćen s krvjom ovulikom:
car je svoj život dal za me, a ban glavu,
caru je rok prodal grad, a banu slavu.

DRUGA ISTOGA GRADA, U KOJEMU RAT GOVORI

425 Obilno jur z tvrđin pripravnoga na 'vo Sigeta
ratinu spoznaj moć, slovinska o zemljo, nit odsle
ufaj se u hrabrenost nit u viteško srce, nut evo
u polje zjednačih tvrđinu sigetsku ležeće.
Nuti koje k žuhkoj dopeljah ja viteze smrti:
ban s junaci ovdi, ovdi car s veziri počiva.

SVRHA I DOSPITAK.

PREDGOVOR DRUGOM IZDANJU

PRIJAZNIVI ŠTAVČE!

Obećah se lani, o prvomu Odiljenja ovoga na svitlo danju, tri ostala dila u kratko vrime na svitlo takoj dati, koje kako ti viditi morebit čekaše, tako i ja ukazati željah. Ali divjimi uzroki upričen, niti tvojemu nadijanju niti hotenju mojemu zadosta učiniti mogah, navlastito ne budući jošće ona tri dila po misli mojoj dovršena. Pak ne imijući gospodara koji bi ih u darežljivi milošće svoje naručaj veselo prijel, budući vrimena ovoga šega i našega orsaga općinu na to obrnula da

Čim kî veće ima, v ć želi imati,
A kî ništar nima, otkud će što dati?

A meni i trude činiti i stroške gubiti nî uhara, jer nisam tako bogat da gore z mosti za drugih lahkoću vežem, ni tako ubog da s tim življenja uzdržanje išćem, niti tako skazljiv da tašću otuda slavu radim zadobiti. Pisma mojega sprave ne na drugo nego jezika hrvatskoga uzdržanje i naroda ime upravljam. Mnoga bih na svitlo dal, koja jur spravna imam, ali zgora rečena zadržuju. Zato, prijaznivi štavče, ove knjižice metimtoga primi, štij i ljubi dokle srića drugim put otpre. Najti ćeš u njih što je vridno pomilovanja i pohvale tuliko za nje od kojih su spravljene, tuliko za onoga ko je spravi. S tim te Bog zdravo drži!

UČINITELJ KNJIGAM

Jur si na svitu bil, Sigete nebogi,
mnogi te je ljubil i pokudil mnogi.
Videć da te pako kude samo ludi,
a poštenje svako daju mudri ljudi,
nazopet izidi z tvoga porođenja,
nit se ludih stidi tamna govorenja.
Dosta j' da te hvale ljudi od razbora,
a pameti male ne boj se prikora.

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

Nit kuđen sâm jesi, nit si prvi k hvali,
v dobru se ne vznesi, nit se v zlu ražali.
Nesrićan se svaki človik meni vidi
kojemu volja kî človik ne zavidi.
Nima se prevzeti komu srića dvori,
kad srića odleti, nisko se obori.
Ova na pameti imijuć, govori.

RJEČNIK

alakati - vikati "Allah!"

Arion - grčki pjesnik i pjevač; pred pljačkašima skočio s lađe u more, odakle ga je iznio delfin

bašta (tal. **bastia**) - bedem, utvrda

batriviti (mađ. **bátor** - hrabrost) - hrabriti

bereg - brijeg, obala, nasip

blagovit - bogat

brina - briga

brižanjak - brežuljak, brdašce

brunčen - brončan

bula (tur.) - muslimanska žena

Bulkan - Vulkan, rimski bog vatre

burka - metež, borba

ćić - zbog, radi

cina - cijena

čemer - otrov; tuga

deh (tal.) - uzvik ah, o

derviš (tur.) - muslimanski redovnik

divan (tur.) - vijeće, skupština, savjet;

carski dvor; razgovor

doba (ž. r.) - vrijeme; **v dobi** - na vrijeme

dosrićati - usrećivati

droban - sitan

drugoč - drugi put

dvojna - sumnja

fringija - zastava

ganuti - pokrenuti; **ganuti se** - pokrenuti se, krenuti

globa - nevolja

grif (grč.) - Grifon, krilati lav s orlovskom glavom

ham (tatar.-tur.) - kan, car, vladar

hamet (tur.) - pogibija, propast

harac (mađ.) - boj

Harapin - Arapin

harapinski, harapski - arapski

herkati se - hrabriti se

hinjavac - varalica

hištvo - bračni život

hote - hoće (3. l. mn.)

hotenje - htijenje, volja

hotiti - htjeti

hoža (perz.) - hodža, muslimanski svećenik

hraniti se - čuvati se, skrivati se

iman (tur.-ar.) vjera; imam, muslimanski svećenik

imenit - važan, značajan

iskazanje - izgovor

izdavac - izdajica

izlahka - lako

izroniti - upropastiti, uništiti

izviše - povrh, osim toga; previše

javorika - lovorika

jelva - jela

Jovo - Jupiter, vrhovni rimski bog

jukati - jaukati

jur - već

kadi - gdje

kadijašer - svećenički poglavar

kasnost - zakašnjenje; sporost

kip - slika; tijelo

kišur (mađ.) - plemić

- kita** - grana; zraka
klikuvati - klicati
kljet - proklet, klet
knjast - kljast
knjiga - pismo; knjiga
kogu - kim
komaj - jedva
konak (tur.) - prenoćište
koncu - napokon
kotar - kraj, predio; svršetak
kratiti - uskraćivati; **kratiti se** - uskraćivati se, izbjegavati
krup - tuča, grad, krupa
- lačan** - gladan
lamati (prez. 1. l. **lamljem**) - lomiti
Latini - Talijani
Leksander - Aleksandar Veliki
ličati - letjeti
liljom - ljiljan
lipost - ljepota
listo, listor - samo
litati - letjeti
lužanj - sunovrat
- Ljub** - drag; dragi
- Mahomet** - Muhamed
mamaluk - mameluk, zarobljenik koji je uvršten u vojsku; mameluci (piše se i s velikim slovom, Mameluci) su se u Egiptu toliko osilili da su u 13. st. preuzeli vlast, koja je trajala sve do 1811.
manom - mnome (instr. jed.)
meč - mač
medan (tur.) - megdan
metimtoga - međutim
mihošća - milost
mito - nagrada, plaća
mnogič - mnogo puta
mučati - šutjeti
Muhačko polje - Mohačko polje, mjesto katastrofalnog poraza vojske hrvatsko-ugarskog kralja Ludovika II od Turaka
murski brig - obala rijeke Mure
musulman - musliman
- nablizu** - blizu
nač - na što
nadijati se - nadati se
nahitati se - gađati; zahvatiti, uhvatiti
nahoditi se - nalaziti se
najam - plaća
najednuč - osobito
najzada - najzad, napokon
nalipljati - navaljivati
namira - susret; kob
naproti - ususret
naskorom - uskoro
nasladnost - slatkoća; slast, naslada
nasliditi - slijediti
naslidnik - sljedbenik
nastoriti - navaliti, napasti
natrage - natrag
navik(a) - zauvijek
nazavljati se - nazivati se, zvati se
nazlob - zlo, zloba, mržnja
nazlobiti - mrziti
nazopet - opet
'ne - one
nebog - jadan
nemiloma - nemilice, nemilosrdno
nenada - iznenadnost
nepokojan - nemiran
neslika - neskladnost, nezgrapnost
nesnaga - nečistoća, smrad
nestalka - nestalnost
nete - nećete; neće
nezrečen - neizreciv
nî - nije
ničemuran - ništavan; nevaljao
nigdašnji - nekadašnji
nigdi - negdje
nigdo - nitko; netko
nigdor - nitko
nikoji - nekoji
nikuliko - nekoliko
nimati - nemati
Nimci - nijemci
nis' - nisam
ništar - ništa
ništarnemanje - ipak
novina - novost
- nje** - njezin
njih - njih; njihov

ob - o	otpušćenje - oprost, otpust
obaljati - obarati, rušiti	ozivati se - zvati se, nazivati se
obdržati - održati; zauzeti, osvojiti; za- držati, zaustaviti; sačuvati	p' - po
obećati se - obećati	Pandion - u grčkoj mitologiji Atenski kralj, otac Filomene koja se pretvorila u slavu
običuvati - sačuvati	pašćiti se - žuriti se
obiknuti - naviknuti	pedepsati (grč.) - kazniti
obilat - darežljiv, bogat	perjen - okićen perjanicom
obirati - izabrati, odabrati	perut - pero
obitati - obećavati	pića - hrana
objeti - obuhvatiti	piše - pješice
obladati - svladati, ovladati	plemen - pleme, rod
oblast - vlast	poboj - boj, bitka
obod - ubod	pobruniti - potamnjeti
obraniti - obraniti; raniti	podati se - predati se
obрати - izabrati, odabrati	poditi se - podići se
obvršenje - izvršenje	podjeti - podnijeti
obvršiti - učiniti, obaviti	podmitati - podmetati
očin - očev	podstupiti (se) - odvažiti se, usuditi se
odibrati - odabrati	podžgati - potpaliti
odiljenje - rastanak	pogovoriti - prigovoriti
odsuditi - osuditi	pogreb - grob
odsvojiti se - lišiti se, odreći se	pogrubiti - nagrditi, poružnjeti
odvetak - potomak, baštinik	pogubiti - pogubiti; izgubiti
odvrći - odbaciti	pohajati - pohađati
odzavati - odzivati	pojidati - jesti
oglava - oglavnik, uzda	pokihdob - pošto; jer
oknjastiti - postati kljast	poklam, pokle - pošto, kada
okoran - okrutan	poklonjenje - poklon
okornost - okrutnost	pokljeknuti - pokleknuti
omehčati - omekšati	pokralj - potkralj
opravan - opremljen, odjeven; valjan	polag, polak - uz, po, prema, kraj; zbog
oprostiti (s akuz.) - osloboditi, izbaviti	pominjanje - razgovor
oprtiti se - upustiti se	pomorenje - pomor, smrt
opsed - opsada	pomužiti se - ojunačiti se, ohrabriti se
opstirati - opkoljavati, obavijati	ponavljati - obnavljati
opstriti, opstreti - pokriti, opkoliti	popasti - zgrabiti, uhvatiti
opticati - oprčavati	porođenje - porod, djeca
opuznuti - otpasti	poručati - poručivati
oral - orao	poslupati - raditi, djelovati
orsag (mađ.) - država, zemlja	posvojiti - osvojiti
ostanki - potomci (mn. od ostanak)	pot - znoj
ostar - oštar	potlam, potle - poslije
ostraza - straža	potriban - jadan
othtati - odbaciti	povidati - govoriti, pripovijedati
otpokle - otkako	pozabiti - zaboraviti
otpreti, otpri - otvoriti	pozabljenje - zaborav
otpustiti - otpustiti; odbaciti; oprostiti	

- požrlost** - proždrljivost
predobiti - pobijediti, svladati
predobitje - pobjeda
pregriha - grijeh
pregrišiti - sagriješiti
prem - baš, upravo, doista
prevratiti - prevrnuti; **prevratiti se** - prevrnuti se
prevzeti - preuzeti; **prevzeti se** - uobraziti se
prez, prež - bez
prî - prije
pridan - vrijedan
pridavati (se) - predavati (se)
pridobiće - pobjeda
pridobitelj - pobjednik
pridobiti - pobijediti
pridobivati - pobjeđivati
priđi - pređi
prigrišenje - grijeh
prihod - dolazak
prija - prije
prijazniv - prijazan, ljubazan
prijetan - prijatan
prijeti - primiti; uhvatiti
prijimati - primati
prike - preko
priličan - sličan
prilivati - prelijevati; prolijevati
priminuti - preminuti, umrijeti
pripirati - prijetiti, groziti
pripustiti - dopustiti
prispiti - završiti
prispivati - prispijevati
pristati - prestati
pristaniti - nastaniti, dati stan
pristati - prestati
priti - doći
privoljiti - pristati, odobriti
proditi - metnuti, staviti
proglasivati se - razglasivati se
prograniti - razgranati se, raširiti se
prohađati, prohajati - prolaziti
prohoditi - prolaziti
projti - proći, otići, prijeći
proliće - prolijevanje
prost - slobodan; sam
prošćenje - oprost; **prošćenje (u)zeti** - oprostiti se, rastati se
prošnja - molba
proštivati - poštovati
prot - protiv; prema; nasuprot
protočiti - izliti, proliti; proteći
providiti - pobrinuti se
prud - korist
prudan - koristan
pruditi - koristiti
prudno - korisno
pruglo - zamka
pušćati - puštati, napustiti; pustiti; **pušćati se** - upustiti se
putan (gen. putna) - putnik
puto - spone
rabiti - trebati; tražiti, zahtijevati
račiti se - udostojati se, htjeti
rastočiti se - raširiti se
rasutak, rasutje - propast, rasulo
ratin - ratni
ratiti se - ratovati
ravno - upravo
razbiliti - rastopiti
razboj - bitka
razdiljenje - rastanak
razdružiti se - rastati se
razmitati - razarati
razrvati - razrušiti
razvezavati - razvezivati, razrješivati
ražati - klati, ubijati
rečenje - riječ
renuti - tjerati, goniti; nadirati
reti - reći
rezik (tal. risico) - pogibelj, opasnost, rizik
rišma - stih, ritam
robiti - porobljavati
robje - roblje
rok - rok; kraj života; udes, sudbina
ropče - dem. od rob
roža - ruža
rožica - ružica
ruga - poruga, ruglo, sramota
ružiti - graditi
sahraniti - sačuvati, spasiti
samoglav - svojeglav
sasvime - sasvim
saznan - poznat

- sciniti** - cijeniti, ocijeniti, misliti, smatrati, držati
shajati - izlaziti, završavati, padati
shititi - odbaciti, zbaciti
shraniti - sačuvati, sakriti
sigdar - uvijek
sika - stijena, hrid, greben
sim(o) - ovamo, amo
sinžir (tur.-perz.) - lanac, okov
skazanje - pripovijest
skazati - reći, iskazati, pokazati, **skazati se** - iskazati se, pokazati se
skazljivost - himbenost
skoro - gotovo
skoznivo - budno, pažljivo
skradnji - posljednji, zadnji
skratiti - uskratiti
skrb - briga
skrbežljivo - brižno
skrbiti (se) - brinuti se
skrbljenje - briga
skrbljiv - brižan, zabrinut
skriti - skriti se, sakriti se
skrovnost - tajna
skusiti - okusiti, okušati
skušanje - kušnja
slaga - sloga
slažati - poslati
slipota - sljepoća
slišati - slušati, pokoravati se, pripadati, čuti
slog - red, stil, stanje
slovinski - slavonski, slavenski
slovo - rastanak, oproštaj, oproštajni govor
sminstvo - smionost
snaga - čistoća
snažan - čist
snimati se - silaziti
soj - ovoj (dat. jd. zamj.)
sopet - opet, ponovo
spačiti se - pokvariti se, promijeniti oblik
spati - spavati
spet - opet
spivati - pjevati, ispjevati, opjevati
splitati - plesti
spod - ispod
spodob(a) - izgled, uzor
spodoban - sličan
spomen - uspomena, sjećanje
spomenak - spomenik
spomenuti se - sjetiti se
spomenutje - sjećanje, uspomena
spovidati - izricati, izgovarati
spoznati - upoznati, shvatiti, priznati
spoznavati - priznavati, prepoznavati, poznati
spraviti - spremiti, prirediti, načiniti, otpremiti
spravljati - spremati
spravno - spremno
sprida - sprijeda
sprositi - izmoliti
sprovađati, sprovajati - ispraćati
srčen - hrabar, srčan
srid - usred
stanovito - sigurno
spomenuti se - sjetiti se
stati - stajati, nastaniti, stanovati
sten, stenac - stijena
stočiti se - istočiti se, isteći
stokrat - stotinu puta
stran - strana
stranka - tu i tamo, naokolo
stranjski - stran
stril - strijela
strošak, strošek - trošak, šteta
strpljivost - strpljivost
stvor - način, izgled
stvorenje - stvor
stvoritelj - stvoritelj
sude - sada
Suliman - Sulejman
susedastvo - susjedstvo, susjedi
sužanj - zarobljenik
sužanjstvo - ropstvo
svrha, svršenje - kraj, svršetak
Šamšon - Samson
šćititi - štititi
šega (tur.-ar.) - šala, lukavost, prevara, običaj
šereg (mađ.) - gomila, množina, četa
šetovati, šetuvati - hoditi, ići
Širija - Sirija
šišak (mađ.) - šljem, kaciga
škoda (njem.) - šteta, kvar

- škrila** - ploča
špot (njem.: **Spott**) - ruglo, sramota
štirati (tal.: **stimare**) - misliti, držati, smatrati
- tadbina** - razbojništvo, lopovština
takmen, takmenit - ravan, jednak, sličan
taščina - taština, ispraznost
tek - trk,
tekom - trkom
tesnoća, tesnost - tjeskoba
težina - stvar
timar (tur.-ar.) - feudalni posjed
tma - tama
točiti se - teći, padati, spuštati
trak - srh
treći - treći
trpeti, trpiti - trajati
trti - biti
trudan - umoran
trudnost - teškoća
truđenje - trud
tumban (tur.) - turban, čalama, saruk, pokrivalo za glavu
turački - turski
tvrdina - tvrđa, utvrda
- učinitelj** - tvorac, autor
Uđipat - Egipat
ugarski - mađarski
ugnuti se - ukloniti se
Ugrin - Mađar
uhajati - odlaziti
uhar - korist, dobro
ukripiti - ojačati, okrijepiti
umić - vješt
ustrpljenje - strpljivost
utrgnuti - slomiti
utuhao - istrošen, oslabljen
uzdržanje - održanje
- vbojstvo** - ubojstvo
veruvati - vjerovati
više - savjet, vijeće
vićnik - savjetnik
vik(o)vičan - vječan, vrlo star
vkazati se - ukazati se, pokazati se
vkrotiti se - ukrotiti se
- vladika** - žena visoka roda
vlas - vlast
vokol - uokolo, naokolo
volja kî - bilo koji
vred(a) - odmah, smjesta
vrhu - iznad, nad
vriditi - pobijediti, ranjavati, povređivati
vtrgnuti - prekinuti, slomiti
- zabiti** (pres.: **zabudem**) - zaboraviti
zabljenje - zaborav
zad(a) - otraga, straga
zaditi se - zadjenuti se, zakvačiti se
zagljediti - ugledati, zagledati se
zagnati - stjerati, natjerati
zahoditi - zalaziti
zaisto - doista
zakon - brak, vjera
zamam, zaman - uzalud
zamet - propast
zamira - zamjerka
zampirati se - zatvarati se
zapustiti - napustiti, ostaviti
zar (tur.) - igra kockama
zavez(a) - obaveza
zavid - zavist
zavjeti - zauzeti, osvojiti
zavolj - radi, zbog
zbegnuti, zbignuti - pobjeći
zbiti - suzbiti, biti, trajati
zdati - izdati, predati; sazdati, sagraditi
zdvigati se - dizati se
zdvojiti - očajati
zgarati - izgarati
zgibati - pogibati, **zglobati se** - uklanjati se
zgođenje - događaj
zgojiti - odgojiti
zgor, zgora, zgori - odozgo, gore
zar (tur.) - igra kockama
zibrati - izabrati
ziskavati - istraživati
ziti - izaći
zlamen, zlamenje - znak, znamenje
zmila - milo
zminiti - porazgovoriti se, izmjeniti, zamijeniti
zmitati - zakopavati
zmoci - pobijediti, nadvladati

Pavao Ritter Vitezović: Odiljenje sigetsko

zmožan - moćan, snažan, silan
znimati - skidati
zopet - opet, ponovo
Zora - Istok
zrada - rado
zreći - izreći
Zrini - Zrinski
zrok - uzrok
zručiti - izručiti, predati
zvezdene - zvjezdan
zvidati - izviđati, spoznavati
zvirati (prez.: **zviram**) - izvirati
zvist - stalan, čvrst

zviti - saviti
zvrh(u) - nad, iznad, zbog, o
zvrnuti - izvrnuti, izmjeniti
zvrviti - dovrviti, doći, izaći

ždribati se - kockati se
ždriti - žderati
žedati - žeđati
žid(a) (tur.) - koplje
žilj - ljjiljan
život - tijelo
žuhko - gorko